

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НУБІП України

УДК: 378-051:37(092)

ПОГОДЖЕНО
Декан гуманітарно-педагогічного
факультету
Л.М. Савицька

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
педагогіки
Р.В. Сошвілак

НУБІП України

«__» _____ 2022 р.

«__» _____ 2022 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В
УНІВЕРСИТЕТІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ»

НУБІП України

Спеціальність: 011 «Освітні, педагогічні науки»
Освітня програма: «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»
Орієнтація освітньої програми: «Освітньо-професійна»

НУБІП України

Гарант освітньої програми

канд. пед. наук
(науковий ступінь та вчене звання)

Чередник Л. М.
(підпис)

НУБІП України

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

д-р. пед. н., професор
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис)

Васюк О. В.
(ПІБ)

НУБІП України

Виконала

Ігнаєвич К. М.

КИЇВ – 2022

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Гуманітарно-педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри педагогіки

Д-р пед. наук, доцент _____ Р.В. Сопівник

«27» вересня 2021 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Ігнацевич Катерині Михайлівні

Спеціальність: 011 «Освітні педагогічні науки»

Освітня програма: «Педагогіка вищої школи»

Орієнтація освітньої програми: «Освітньо-професійна»

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: «Громадянське виховання студентської молоді в університеті засобами інформаційно-комунікаційних технологій»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від 04.03.2021 р. № 478 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру: «22» листопада 2022 року

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національна доктрина розвитку освіти XXI ст., Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття); Стратегія розвитку освіти в Україні на 2021–2031 роки; посібники, словники, довідники, методична наукова література щодо теми дослідження

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1) з урахуванням теоретичного аналізу виявити сучасний стан громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі

2) визначити перспективи розвитку громадянського виховання студентів з урахуванням переваг та ризиків соціальних мереж;

3) виявити сутнісні характеристики інтернет-проектів громадянського виховання студентів у соціальних мережах;

4) на основі аналізу еволюції розвитку інтернет-технологій виявити виховний потенціал соціальних мереж та інформаційно-комунікаційного інструментарію у реалізації проектів громадянського виховання студентів;

5) обґрунтувати організаційно-педагогічні умови громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Дата видачі завдання: 27. 09. 2021 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

Васюк О. В.

(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняла до виконання

Ігнацевич К. М.

(підпис) (прізвище та ініціали)

НУБіП України

РЕФЕРАТ

Магістерська робота за темою «Громадянське виховання студентської молоді в університеті засобами інформаційно-комунікаційних технологій»

присвячена одному із важливих питань сучасної вищої школи – формуванню особистісно-професійних якостей особистості.

Структура дослідження. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури зі 138 джерел та Додатку. Основний текст роботи викладено на 101 сторінці друкованого тексту, ілюстрований 14 малюнками та 3 таблицями.

Розділ перший «Теоретичні аспекти громадянського виховання студентів ВНЗ засобами інформаційно-комунікаційних технологій» на основі аналізу наукових праць окреслює стан розробленості проблеми громадянського виховання студентів у психолого-педагогічній літературі та їх відображення у нормативній документації, а саме сутнісні характеристики сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в контексті громадянського виховання студентів вищого навчального закладу, переваги та ризики соціальних мереж, їх виховний потенціал у реалізації інтернет-проектів громадянського виховання студентів ВНЗ.

Показано еволюцію понять «патріотизм», «громадянськість», «патріотичне виховання» у процесі світової та вітчизняної історії. Проведено аналіз чинних законодавчих актів та нормативних документів, що регламентують діяльність державних, освітніх установ, громадських інститутів тощо, у сфері громадянського виховання, який демонструє необхідність пошуку інноваційних форм роботи з молоддю в інтернет-середовищі.

Соціальні проекти є на сьогодні затребуваною та ефективною формою роботи зі студентською молоддю. Проекти, реалізовані в інтернет-середовищі, найбільше відповідають інтересам молоді. Безумовно, інтернет-проекти тим ефективніші, чим більше спираються на інтереси молоді, професіоналізм модератора (керівника проекту), підготовку активу, планування та коригування результатів. Саме завдяки методу проектів студентам надається можливість

активно виявити свої особисті та суспільні інтереси, що дозволяє набути навичок планування та організації своєї діяльності, відкрити та реалізувати творчі здібності, розвинути індивідуальність особистості.

На основі огляду літератури показано переваги соціальних мереж серед електронно-комунікативних технологій з погляду сприйняття студентами.

Представлено три аспекти взаємодії педагогів та студентів у соціальних мережах: технічний, соціальний, організаційний; а також «ризик» соціальних мереж як способу комунікацій.

Освітня система, що містить як навчальний, і позанавчальний процес, змушена трансформуватися з урахуванням присутності студентів у соціальних мережах. Присутність у соціальних мережах вимагає від викладача вироблення чітких правил поведінки та їх дотримання, розуміння особливостей соціокультурного простору мереж.

Проведено аналіз ризиків впливу псевдо-патріотичних інформаційних джерел на свідомість студентської молоді, описано механізми впливу ресурсів у соціальних мережах на моральні позиції студентів, що дає можливість ранжувати інформаційно-комунікаційний інструментарій за ступенем популярності та впливу на студентів: хештеги, реклама, акція, розіграш, вікторини, оформлення, посилення інше джерело, гумор (меми, демотиватори тощо.), репости..

У розділі другому «Методика та модель громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій» вказано, що у системі вищої освіти патріотизм формується у студентському середовищі шляхом використання методик: масового мережевого інформування (тематичне інформування з метою актуалізації у молоді інтересу до історії та культури своєї країни); визначення позитивних прикладів (описи героїчних фактів тощо); створення системи мотивації; модерацію питань, організацію дискусій з метою вираження громадянської позиції учасників; організації тематичних опитувань, анкетування, що виявляють особисте ставлення респондента до актуальних тем; залучення до практики (цілеспрямовану діяльність патріотичних організацій, ініційовані ними акції та заходи).

У розділі розширено уявлення про можливості та специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій у громадянському вихованні та патріотизму студентів вищому навчальному закладів. Знання методів та інструментів інтернет-дії допоможе виконати завдання збереження цілісності держави, вибудовуючи систему ціннісних орієнтирів особистості в мережі, включення до процесу комунікацій педагогічних технологій.

Ми вважаємо, що використання інтернет-технологій є перспективним видом партнерства студента та педагога, студента та адміністрації, студента та громадської організації. При цьому існує середовище (офіційний сайт вищого навчального закладу чи громадських організацій, соціальні мережі) можуть стати простором, де основи патріотичного світогляду можуть бути представлені професійно.

Перспективи розвитку громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі з урахуванням переваг та ризиків соціальних мереж полягають у проєктній реалізації цієї сфери діяльності на основі розширення суб'єкт-суб'єктних відносин між керівником та учасниками проєкту; активізації використання соціальних інтернет-проєктів патріотичної спрямованості; у змістовності діяльності, спрямованої на профілактику екстремізму у віртуальному середовищі.

Намічені цілі виховання патріотичних якостей досягаються за рахунок реалізації інтернет-проєктів, у ході участі в яких студенти самі відкривають для себе нові знання, набувають навичок, роблять висновки, самостійно визначають ступінь залучення до колективної спільної діяльності, освоюють можливості та інформаційну культуру у соціальних мережах.

У розділі третьому «Дослідницька робота з громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій» обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації заявленої моделі, які полягають в організації та забезпеченні функціонування інтегративного (адміністративно-управлінського та інформаційно-педагогічного) середовища щодо формування якостей

громадянина-патріота; підготовці модераторів інтернет-проектів з числа викладачів та студентського активу; розроблення структурно-функціональної моделі реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Для реалізації завдання застосування у виховній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій необхідна спеціальна підготовка викладачів та студентів. Наведена програма підготовки студентів «Організація роботи з громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних

технологій» показала можливості розвитку громадянського виховання та патріотизму. Проведена робота дозволила сформулювати практикоорієнтовані рекомендації для реалізації соціомережових проектів громадянського виховання.

Вирішення проблеми має значні перспективи як у напрямі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що застосовуються для громадянського виховання, так і в галузі дослідження мотиваційних, змістовних, операційних компонентів готовності викладача до реалізації даної діяльності.

Студентське самоврядування як специфічний вид діяльності виконує важливу функцію забезпечення соціалізації широкого кола студентів, активно впливаючи на громадянського виховання як учасників громадських організацій, так і життєдіяльність студентівських колективів. З метою організації громадянського виховання засобами інформаційно-комунікаційних технологій потрібна підготовка студентського активу шляхом організації шкіл активу, профільних змін, семінарів тощо. Велику ефективність у громадянському вихованні студентів показує використання технології проектної діяльності, за якої студенти виступають у ролі організаторів та модераторів різних сторінок патріотичної спрямованості у соціальних мережах через виконання міні-проектів.

Проведений аналіз діючих сайтів, соціальних мереж, використовуваних технологій, ступеня впливу на студентів дозволили зробити такі висновки:

офіційні патріотичні сайти мають дуже високе охоплення аудиторії, в

першу чергу, завдяки яскравому оформленню, багатому структурованого змісту, широкого використання педагогічних методик та прийомів, регулярної модеранії;

– відповідні сторінки у соціальних мережах дають додаткові можливості – бачити кількість переглядів, кількість позитивних відгуків, репостів окремих повідомлень; демонструють широкі можливості отримання зворотного зв'язку молоді;

– локальні сторінки в соціальних мережах на прикладі вищого навчального закладу підкреслюють адресність виховної діяльності, що

проводиться, що є важливим напрямом залучення молоді до вирішення конкретних проблем і завдань, формування громадянської позиції молоді;

– виходячи із використовуваного віртуального середовища, масштабу запланованої діяльності та конкретних педагогічних завдань, модератор має

можливість варіювати набором інформаційно-комунікаційних технологій впливу на аудиторію та педагогічних методик та прийомів:

– формування моральних позицій студента у соціальних мережах надають найбільш істотний вплив вікторини, посилення, репости, хештеги і

меми, створюючи додатковий інструментарій для громадянського виховання студентів.

Аналізуючи результати проведеної дослідницької роботи, ми сформулювали рекомендації щодо використання інформаційно-комунікаційного

інструментарію у громадянському вихованні студентів вищому навчальному закладів.

Розроблено структурно-функціональну модель реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів

засобами інформаційно-комунікаційних технологій, що містить цільовий, методологічний, змістовний, організаційно-технологічний та оціночно-

результативний блоки. Ця модель спирається на сукупність загальних підходів та принципів. Розроблена модель дозволяє виявити компоненти, їх взаємозв'язок

та ієрархію аналізованої системи.

Виконання виявлених організаційно-педагогічних умов дозволяє організувати комплекс заходів щодо громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів на новому рівні.

Дослідження особливостей та факторів формування патріотичної поведінки серед студентської молоді сьогодні актуалізує необхідність методологічних розробок та впровадження на їх основі практичних заходів у вищій школі.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в ньому доповнено та уточнено низку понять: «інтернет-проект з громадянського

виховання», «інформаційно-комунікаційні технології», «соціомережеве середовище»; «інформаційно-комунікаційний інструментарій»; "інтернет-проект"; "модератор інтернет-проекту". Виявлено виховний потенціал соціальних мереж та інформаційно-комунікаційного інструментарію у реалізації

проектів громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі; організаційно-педагогічні умови реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що його результати роблять певний внесок у теорію та методику професійної освіти у сфері громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів, що полягає у збагаченні наявних знань про застосування інформаційно-комунікаційних технологій у реалізації інтернет-проектів; розширення інструментарію педагогічних досліджень у сфері використання інтернет-проектів для формування якостей громадянина-патріота.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що розроблено та реалізовано на практиці структурно-функціональну модель реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій; факультатив для студентів магістратури за напрямом «Організація роботи з громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Школа куратора»;

програми проведення шкіл активу та патріотичних профільних змін; навчально-методичний посібник «Інформаційно-комунікаційні технології у громадянському вихованні студентів вищого навчального закладів», які можуть бути використані в установах вищої школи при вирішенні цієї проблеми.

Положення та висновки цього дослідження можуть бути враховані та використані у діяльності освітніх установ вищої професійної освіти при розробці цільових програм громадянського виховання студентів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, громадянське виховання, здобувач вищої освіти, патріотизм, соціомережеве середовище.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	17
1.1. Стан розробленості проблеми громадянського виховання молоді у психолого-педагогічній літературі.....	17
1.2. Суттєві характеристики сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у громадянському вихованні студентів вищих навчальних закладів.....	27
1.3. Переваги та ризики соціальних мереж як фактори впливу на успішність громадянського виховання студентів.....	36
Висновки до розділу I.....	46
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ТА МОДЕЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	48
2.1. Методика реалізації виховного потенціалу інформаційно- комунікаційних технологій як інструментарію у громадянському вихованні студентів вищого навчального закладу.....	48
2.2. Модель громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.....	71
Висновки до розділу 2.....	80
РОЗДІЛ III. ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА З ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	82
3.1. Реалізація організаційно-педагогічних умов громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.....	82
3.2. Результати дослідницької роботи щодо громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.....	90
Висновки до розділу 3.....	103
ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	Ошибка! Закладка не определена.
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Побудова сучасної соціально орієнтованої держави вимагає розробки спеціальних засобів і технологій виховання особистості, здатної жити в громадянському суспільстві та гордості за свою країну. Вищесказане актуалізує завдання формування у студентської молоді якостей патріота та громадянина, позитивного ставлення до таких понять, як любов до Батьківщини, державні інтереси та їх захист.

У сучасних законодавчих та програмних документах у галузі молодіжної політики та вищої освіти задаються основні орієнтири по роботі з молоддю у вищому навчальному закладі з акцентом на виховання патріотизму та громадянського виховання. У більшості освітніх організацій вищої освіти затверджено локальні нормативні акти та методичні рекомендації у сфері громадянського виховання студентів [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Проте, має місце несформованість ідеологічної системи та, як наслідок, малоефективність існуючих інститутів (родіна, держава, громадськість) у комплексному формуванні патріотизму молоді. Водночас практичні методи та технології громадянського виховання, що застосовуються у ВНЗ, недостатньо відповідають рівню сприйняття сучасних студентів, що пов'язано зі змінами цінностей молоді та інформаційних можливостей.

Перебування у світі «електронного спілкування» є надзвичайно важливим для сучасного молодого покоління і є невід'ємним елементом соціалізації. При цьому соціальні мережі використовуються передовими ВНЗ як віртуальні додаткові сфери, в яких студенти можуть адаптуватися до життєдіяльності в процесі онлайн-контактування з однолітками та педагогами. Розуміючи значущість соціальних мереж та месенджерів для студентів, викладачі не чітко уявляють можливості та варіанти їх застосування в педагогічній діяльності.

Враховуючи недостатній рівень готовності викладачів, організаторів позанавчальної діяльності ВНЗ (студентів, керівників проєктів тощо) та студентського активу (студентських лідерів громадських об'єднань, старост груп

тощо) до виховної роботи з використанням електронних ресурсів, передбачається, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій значно розширить спектр педагогічного впливу на формування якостей патріота та громадянина.

Нині у практиці освіти молоді активно застосовується соціальне проектування, завдяки якому успішно вирішуються як навчальні, а й виховні завдання. Проектна діяльність набуває великої популярності, у тому числі у зв'язку з грантовою державною підтримкою. Серед проектів із громадянського виховання ми виділяємо інтернет-проекти як ефективну форму віртуального відображення практико-орієнтованої діяльності. Введення в освітній процес державних стандартів порушило питання необхідності використання різних видів інтернет-комунікацій в освітньому просторі як обов'язкової умови реалізації компетентнісного підходу.

Громадянському вихованню у вітчизняній педагогічній науці приділяється значна увага, у тому числі в роботах Сопівника Р. В. [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.], Сопівник І. В. [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.], М. В Михайліченка [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.], Рацул О. А [Ошибка! Источник ссылки не найден.], Саврасовой-В'юн Т. [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.], Семків І. І. [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.], А. Колодій [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.], М.Й. Боришевського [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.], О.В.Войчун [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.], Ігнатенко П., Крицька Л. [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.] та ін.

Однак багато аспектів проблеми використання інформаційно-комунікаційного інструментарію в патріотичному вихованні студентів вищому

навчальному закладі залишаються недостатньо вивченими.

Видесказане та визначає актуальність магістерської роботи «Громадянське виховання студентської молоді в університеті засобами інформаційно-комунікаційних технологій»

Мета дослідження: виявити та реалізувати організаційно-педагогічні умови ефективності громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Об'єкт дослідження: процес громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі

Предмет дослідження: організаційно-педагогічні умови успішності громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Гіпотеза дослідження: громадянське виховання студентів вищого навчального закладу засобами інформаційно-комунікаційних технологій буде ефективним при виконанні наступних організаційно-педагогічних умов: організації та забезпечення функціонування інтегративного (адміністративно-управлінського та інформаційно-педагогічного) середовища щодо формування якостей громадянина-патріота;

підготовці модераторів інтернет-проектів з числа викладачів та студентського активу; реалізації структурно-функціональної моделі реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до мети, гіпотези та предмету дослідження були поставлені такі **завдання** дослідження:

6) з урахуванням теоретичного аналізу виявити сучасний стан громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі;

7) визначити перспективи розвитку громадянського виховання студентів з урахуванням переваг та ризиків соціальних мереж;

8) виявити сутнісні характеристики інтернет-проектів

громадянського виховання студентів у соціальних мережах;

9) на основі аналізу еволюції розвитку інтернет-технологій виявити виховний потенціал соціальних мереж та інформаційно-комунікаційного інструментарію у реалізації проектів громадянського виховання студентів;

10) обґрунтувати організаційно-педагогічні умови громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Застосовано такі **методи дослідження**: теоретичні – систематизації та узагальнення психолого-педагогічної, соціологічної та філософської літератури

з проблеми дослідження, методи порівняльного аналізу та аналізу нормативних

документів, що регламентують питання громадянського виховання, концепцій та

положень про його організацію, емпіричні – бесіди, опитування, анкетування;

спостереження пряме та непряме; метод моделювання; методи математичної

статистики.

Дослідницька база: Відокремлений структурний підрозділ «Боярський фаховий коледж НУБіП України»

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

1) шляхом аналізу та вивчення вітчизняних та зарубіжних джерел

доповнено та уточнено визначення основних та пов'язаних з ними понять:

– *«інтернет-проект з громадянського виховання»* - соціальний проект, реалізований в інтернет-середовищі, що відповідає цілям та завданням формування якостей громадянина-патріота;

– *«інформаційно-комунікаційні технології»* - спеціалізовані ресурси мережі Інтернет, які мають можливості для взаємодії користувачів та створення спільного контенту за допомогою сервісів, що надаються цим ресурсом;

– *«соціомережеве середовище»* - віртуальне інформаційно-комунікативне середовище;

– *«інформаційно-комунікаційний інструментарій»* - сервіси, що надаються спеціалізованими ресурсами мережі Інтернет, що мають мережеву структуру (соціальні мережі, блоги та месенджери) з метою взаємодії користувачів;

«інтернет-проект» – форма відображення практико-орієнтованої діяльності запланованого чи реалізованого проекту незалежно від його масштабів, що дозволяє оперативно надавати інформацію та отримувати зворотний зв'язок, регулювати та контролювати хід виконання проекту;

– «модератор інтернет-проекту» – організатор, який має певні права доступу до інтернет-ресурсу (інтернет-проекту), що контролює хід виконання проекту щодо дотримання учасниками та відвідувачами встановлених правил;

2) виявлено виховний потенціал соціальних мереж та інформаційно-комунікаційного інструментарію у реалізації проектів громадянського виховання студентів у Вищому навчальному закладі, що полягає у створенні умов для гуманістичного розвитку особистості на основі соціокультурних стандартів свідомості та поведінки;

3) визначено організаційно-педагогічні умови реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій, які полягають в організації та забезпеченні функціонування інтегративного (адміністративно-управлінського та інформаційно-педагогічного) середовища щодо формування якостей громадянина-патріота; підготовці модераторів інтернет-проектів з числа викладачів та студентського активу; розробленні структурно-функціональної моделі реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що його результати роблять певний внесок у теорію та методику професійної освіти у сфері громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі, а саме:

– у збагаченні наявних знань щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій у реалізації інтернет-проектів;

– у розширенні інструментарію педагогічних досліджень у сфері використання інтернет-проектів для формування якостей громадянина-патріота.

Все вищесказане поглиблює, конкретизує та розширює наукові уявлення

про сутність інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що розроблено та реалізовано на практиці структурно-функціональну модель реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій; факультатив для студентів магістратури за напрямом «Організація роботи з громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій», які можуть бути використані в установах вищої школи при вирішенні цієї проблеми.

Апробація результатів дослідження. Результати магістерської роботи доповідалися на **Всеукраїнській науково-практичній конференції** «

Структура магістерської роботи. Складалася з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури зі 138 джерел та 1 додатку. Основний текст роботи викладено на 101 сторінці друкованого тексту, ілюстрований 14 малюнками та 3 таблицями.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Стан розробленості проблеми громадянського виховання молоді у психолого-педагогічній літературі

Протягом останніх років увага до понять «патріотизм», «громадянськість» з боку держави неухильно зростає: приймаються державні концепції та програми; реалізуються всеукраїнські проекти, створені задля залучення всіх соціальних інститутів у організацію цієї діяльності.

Недостатнє виконання зазначених завдань у структурі виховного процесу у вищій школі призводить до деформації соціалізації студентства, переважання в ній споживчих відносин, прогресування індивідуалізму та байдужості до політичних змін та моральних підвалин суспільства [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Вищезазначене актуалізує завдання формування у студентської молоді якостей патріота та громадянина, позитивного ставлення до таких понять, як любов до Батьківщини, захист інтересів держави.

Термін «патріотизм» виник у Стародавній Греції: (patris – батьківщина, patriotes співвітчизник). Патріотизм як явище з'явився одночасно з формуванням держав, а водночас у народів, що населяли ці землі, сформувалася історично зумовлена прихильність до рідної землі, традицій та рідної мови [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. При цьому невід'ємною складовою патріотизму є патріотичне почуття як особливе емоційне переживання людини, що відображає приналежність людини до країни та свого громадянства, мови, традицій. Так, з давніх-давен ідеалом грека була «Арте» – чеснота, доблесть, яка в епоху Стародавньої Греції стала ідеалом людської поведінки, чистою чеснотою.

Платон розділив «арте» на чотири складові: мудрість, мужність, розсудливість, справедливість [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Аристотель ж вважав, що найвищий рівень чесноти людини – діяльність в ім'я

співгромадян, заради блага держави. Давньогрецька педагогічна думка і практика однією з головних цілей виховання людини ставили собі виховання гідного громадянина [Ошибка! Источник ссылки не найден].

Судження давньогрецьких педагогів та філософів про гідного громадянина дуже близькі сучасним трактуванням патріотизму та громадянського виховання.

Саме виховання, організоване державою, ставило його перед розумним розумінням своєї значущості держави. У Римській імперії патріотизм існував у вигляді місцевого та імперського проявів [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Наступним етапом розвитку поглядів на патріотизм став Новий час (XVIII століття) у цей період посилюється соціально-політична, яка відрізняється раціоналізмом, сутність поняття, що з революційними трансформаціями у країнах Західної Європи, лібералізацією і просвітою. Глибоке переосмислення

набуло поняття «патріотизм» у Франції, де воно набуло ліберально-демократичного і водночас радикального звучання. Буржуазія, проголошуючи нові цінності та ідеологію, виступила зі зброєю в руках проти здряклого феодалізму. При цьому важливо відзначити, що вона була носієм якісно нових понять, породжених логікою розвитку капіталізму та буржуазного суспільства

— патріотизму, громадянського виховання, громадянських прав і свобод, правової держави та інших принципів та понять, за якими нині мешкає більшість країн та народів нашої планети, що відносять себе до "цивілізованого людства".

В епоху американської та Великої французької революцій поняття «патріотизм» було тотожним поняттю «націоналізм» за політичного (неетнічного) розуміння нації; з цієї причини у Франції та Америці у той період поняття «патріот» було синонімом поняття «революціонер». Саме висування і потім освоєння цих понять та принципів означали змішання воедино патріотизму і громадянського

виховання як складного і часом внутрішньо суперечливого симбіозу, в якому пріоритет, зрештою, закріпився за громадянською складовою у конкретному соціально-правовому просторі [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Новий час призвів до зміни змістовного наповнення сенсу патріотизму -

від соціально-політичного та етичного до аксіологічного та антропологічного.

Отже, патріотизм до кінця ХХ – початку ХХІ ст. асоціюється з прагненням «охоче відстоювати певну систему цінностей, способ життя, культурну ідентичність, які при цьому трактуються досить широко» [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Вивчаючи феномен національної ідеї України, важливо говорити про її патріотичний компонент як головний стрижневий. Моделі громадянського виховання на основі різних концепцій патріотизму в різних школах вітчизняної філософії та педагогіки були побудовані на філософському та ідеологічному рівнях дослідження.

У ході реформ пострадянського періоду втрата державної ідеології призвела до зміни соціокультурних цінностей та ідеалів, відмови від радянських традицій, перегляду усталених знань щодо української історії, пошуків національної ідеї, що у свою чергу безпосередньо позначилося на патріотичних почуттях громадян та розумінні суті патріотизму. В силу набути нових для українського суспільства ліберально-демократичних ідеологічних орієнтирів, що розмивають колишні ідеали культури та національної самосвідомості.

Наразі 85% населення України вважають себе перш за все громадянами своєї країни за час незалежності України цей показник зріс майже у два рази. При цьому серед різних соціальних категорій населення — вікових, регіональних, лінгвостічних, гендерних і поселенських — немає великої різниці за цим показником. Так, серед жителів Сходу 81% вважають себе перш за все громадянами України, серед російськомовних українців — 81%, серед російськомовних росіян — 78%.. Мешканцем свого населеного пункту або регіону себе вважають трохи більш як 6%. Громадянином світу або Європи себе назвали майже 4%. Близько 3% вважають себе представником етносу або нації.

Громадянином колишнього Радянського Союзу себе вважають 0,9% опитаних.

За даними ЮМІС, за роки Незалежності громадянська ідентичність українців зросла майже у два рази — з 45,6% до 84,6%, зробивши тим самим маргінальними усі інші види ідентичності в територіальному та політичному

контексті [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Отже, ціннісну кризу можна подолати за умови послідовного руху по лінії духовного розвитку українського соціуму, відродження моральності та ідеалів патріотизму, при цьому змістовні характеристики феномена патріотизму трансформувалися із зміною культурно-історичних умов у суспільному розвитку.

Протягом останніх років увага до понять «патріотизм», «громадянськість» з боку держави неухильно зростає; приймаються державні концепції та програми, реалізуються всеукраїнські проекти. Чинні законодавчі та програмні документи в галузі освіти задають основні орієнтири роботи з громадянського

виховання [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. У Національній доктрині освіти України зазначається, що система освіти покликана забезпечити: «виховання патріотів України, громадян правового, демократичної держави, здатних до соціалізації в умовах громадянського суспільства» [Ошибка!

Источник ссылки не найден.]

Аналіз проблеми виховання громадянського виховання як у попередні історичні періоди, і на етапі розвитку українського суспільства, свідчить про різноманітність, неоднозначність і трактування понять «громадянськість».

Узагальнюючи думки вчених [Ошибка! Источник ссылки не найден.],

визначимо, що «патріотизм» це відданість своїй вітчизні, своєму народу, шляхетна любов до Батьківщини як місця народження або як до країни, яка прийняла людину і визнана нею самою, свідомість громадянської відповідальності за її долю.

Для порівняння наведемо формулювання поняття, що розглядається у В.О.

Сухомлинського: «Громадянськість – це корінь переконань, думок, почуттів, вчинків людини... Я завжди прагнув органічності громадянських думок, почуттів та діяльності, щоб переживання знаходили свій відбиток у шляхетних вчинках, у праці людей суспільству, для Батьківщини» [Ошибка! Источник ссылки не найден.]

Таким чином, аналізуючи представлені визначення, можна дійти висновку, що подібністю понять «громадянськість» і «патріотизм» є:

ідентичність із власною державою, народом, його історією та культурою; свідоме виконання громадянських обов'язків, обов'язку перед своїм народом, суспільством та державою.

Відмінністю виступає той аспект, що «патріотизм» характеризується емоційною складовою, тоді як «громадянськість» відрізняє почуття обов'язку, законслухняності. Отже, розглянувши поняття «патріотизм» та «громадянськість», можна зробити висновок, що дані поняття взаємопов'язані і зумовлюють один одного.

Перейдемо до розгляду складових поняття «патріотизм». На думку вчених, воно включає:

- почуття прихильності до малі Батьківщини;
- поважне ставлення до рідної мови, історичного минулого свого народу, його звичаїв та традицій;
- усвідомлення обов'язку перед Батьківщиною, зобереження вірності Батьківщині;
- гордість за свій народ, за свою Батьківщину та її символи, за соціальні та культурні досягнення;
- відповідальність за долю Батьківщини та свого народу, їх майбутнє, виражене в прагненні зробити особистий внесок у зміцнення могутності та процвітання Батьківщини;
- гуманізм, милосердя, загальнолюдські цінності» [Ошибка! Источник ссылки не найден.]

Аналіз різних аспектів патріотизму дозволяє визначити його як складне явище, яке включає три складові: когнітивну, емоційну і поведінкову. У частині когнітивної складової формування патріотизму здійснюється через здобуття нових знань як у навчальному процесі, так і у позанавчальний час. Наприклад, викладання історії було покликане сприяти вихованню громадянського виховання, патріотизму студентів. Українська література також надає емоційний вплив в розвитку патріотизму. Учні переживають почуття прихильності до рідної

землі, коли входять у красознавчу роботу, пошукову роботу тощо. Участь у зустрічах з людьми, які здійснили бойові та трудові подвиги, викликає у них почуття гордості, захоплення, прагнення наслідувати таких людей.

У цьому плані у педагогічній практиці широко використовуються можливості всіх навчальних дисциплін, особливо гуманітарних. Високим є потенціал впливу позанавчально-виховної роботи: бесіди на патріотичні теми, фольклорно-етнографічні, літературно-художні тематичні вечори. Така діяльність сприяє усвідомленню конкретних патріотичних проявів і якостей особистості, що навчаються.

Емоційна складова впливає формування патріотичних поглядів студентів та його переконань. Патріотичні погляди і, своєю чергою, переконання формуються стійкіше, якщо знання засвоєні студентами, й згодом набули важливого особистісного сенсу з емоційних переживань, й у своє чергу переросли у принципи своєї діяльності та поведінки.

Численна практика показує, що виховна робота має відрізнитися переконливістю представленого матеріалу, бути насиченою яскравими прикладами вияву істинного патріотизму. Від педагога в даному компоненті патріотизму важливим є створення педагогічних ситуацій, що включають елементи дискусій, зіткнення думок, надання можливості студентам відстоювати власну думку, внаслідок чого у них складається своя внутрішня громадянська позиція.

Формування готовності до дії патріотичної спрямованості полягає у розвитку у студентів здатності проявити цілеспрямовані зусилля у патріотичній та культурницькій сферах. При цьому обов'язковою умовою є включення студентів до різної практичної зайнятості та формування відповідних навичок, звичок та досвіду. Таким чином, поведінкова складова включає різні види суспільно корисної діяльності (трудова, військово-спортивна, туристично-красознавча робота; зустрічі з ветеранами, етнографічні експедиції, заходи щодо відзначення історико-ювілейних дат тощо).

Гуменюк Г. підтверджує вищесказане, виділяючи у структурі патріотизму

такі компоненти: потребностно-мотиваційний, інтелектуально-чуттєвий, поведінковий та вольовий. [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. З погляду Давидюк М., структура патріотизму включає патріотичну свідомість, патріотичні почуття, толерантність, патріотичні переконання та навички патріотичної поведінки. [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Перейдемо до розгляду поняття «патріотичне виховання». Проводячи порівняльний аналіз визначень поняття «патріотичне виховання» в науковій літературі, ми дотримуємося думки, що патріотичне виховання – це цілеспрямована систематична діяльність з формування у молоді високої

громадянського виховання, почуття вірності своїй Батьківщині, прагнення до виконання свого громадянського обов'язку. Це підтверджується роботами Іванчук В., який вважає, що «вищий рівень розвитку почуття патріотизму нерозривно пов'язані з активної соціальної діяльністю, діями і вчинками,

здійснюваними для Вітчизни та основі демократичних принципів розвитку громадянського суспільства» [Ошибка! Источник ссылки не найден.], і Ігнатенко П. Р., який стверджує, що «патріотичне виховання – це складна система соціально-педагогічної діяльності, що вирішує завдання формування та розвитку духовно-моральних цінностей та орієнтирів особистості» [Ошибка! Источник

ссылки не найден.]. Також нами підтримується думка що «патріотизм - це рух проти чогось, а рух за цінності, які має суспільство і людина. ... Патріотизм – складова національної ідеї України» [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Для орієнтації у поняттях "патріотизм" і "патріотичне виховання" врахуємо, що їх трактування в нашій країні пов'язана з організаційною формою українського суспільства:

у ХХ столітті це були ідеологічні поняття: патріотизм – почуття любові до Батьківщини, а патріотичне виховання – цілеспрямована ідеологічна діяльність на користь певного кола людей;

у ХХІ столітті уникають ідеологічного трактування змісту даних понять: патріотичне виховання – це допомога людині у усвідомленні певних цінностей і залучення її до культурних традицій, тобто. Здійснення культурної

ідентифікації, яка є, по-перше, частиною навчання і виховання, по-друге, культурна ідентифікація допомагає підростаючому поколінню визначитися (самоідентифікуватись);

- після початку повномасштабної російської агресії патріотизм пов'язується з бажанням і реальною дією щодо захисту Батьківщини від іноземного вторгнення.

Сучасні завдання виховання патріотизму серед молоді відображені у державних нормативних документах. Концепція національно-патріотичного

виховання дітей і молоді вказує на: «формування у підростаючого покоління

почуття гордості за свою країну», «стимулювання прояву патріотизму у службовій, військовій, трудовій та громадській діяльності громадян України»,

«залучення студентівської молоді до питань духовно-морального та патріотизму

виховання», «формування у громадян України почуття гордості за свою країну,

за свій народ та його історію» [100].

Патріотизм у цій програмі розуміється як «базова спрямованість соціальної поведінки громадян, що виражає вищий сенс життя та діяльності особистості, прояв обов'язку та відповідальності перед суспільством, що формує розуміння громадянином України пріоритету суспільних інтересів над індивідуальними».

Патріотичне виховання сприймається як базовий соціальний чинник «у зміцненні української державності, консолідації українського суспільства, забезпечення національної безпеки, досягнення української громадянської ідентичності населенням країни та переходу на інноваційний шлях її розвитку»

[100].

Отже, розуміючи, що сучасна система освіти відображає основні державні пріоритети, слід зазначити, що у програмах підготовки студентів у вищому навчальному закладі важливе місце має займати формування патріотизму як провідної цінності сучасної особистості.

Першим кроком у зазначеній діяльності має бути вивчення рівня сформованості цінностей патріотизму у студентів, розуміння того, що насправді важливе та цікаве студентам у цій галузі. Сучасні дослідники постійно проводять

такі дослідження.

Як обґрунтування актуальності об'єкта дослідження у лютому 2022 року нами було проведено первинне анкетування студентів II курсу відокремлений структурний підрозділ «Боярський фаховий коледж НУБіП України». В анкетуванні взяли участь 94 особи. Студентам було запропоновано висловити свою точку зору на розуміння патріотизму в сучасному світі та визначити основні якості та цінності людини, яка вважає себе патріотом. Переважна більшість опитаних (92,5%) вважають себе патріотами – відповіли «так» 54 особи, «частково» – 30 осіб. У той самий час 7,5% відповіли негативно (7 студентів патріотами не вважають). За спроби дати визначення патріотизму респонденти розділилися на дві частини. Велику склали ті, хто під час трактування патріотизму на перше місце ставить «любов до Батьківщини» – 51 людина (57%); «Гордість за свою країну», що поставили на перше місце, виявилось 15 осіб (16 %).

Серед усіх 19% відзначили, що патріот – це людина, яка готова «захистити свою країну», «готова йти на жертви заради країни», «готова на подвиги». 5 людей вважають головним у патріотизмі «відданість і віру в країну», «прагнення зробити її кращою», «любов до країни, попри все». Знання історії, традицій, культури та мови своєї країни та свого народу є основним у патріотизмі для 7 % осіб. Чотири людини прирівнюють патріотизм до громадянського виховання, говорячи про повагу до законів, законслухняності та відданості державі. Три людини не змогли відповісти при визначенні поняття «патріотизм».

Визначаючи, які якості та цінності повинен мати патріот, студенти на перше місце поставили відповідальність (почуття обов'язку, вміння тримати слово), чесність (правдивість, щирість), а також активну діяльну позицію особистості. Відповідальність як якість патріота випередила інші характеристики (що потрапили до десятки найбільш значущих) за кількістю виборів майже вдвічі. Далі приблизно з однаковими результатами за кількістю виборів розташовуються когнітивні цінності: пізнання, освіченість, широка поглядів, а також розвиток (духовне та фізичне вдосконалення), самоконтроль,

тверда воля, ефективність у справах, сміливість у відстоюванні своїх поглядів, раціоналізм. Такі ціннісні характеристики, як здоров'я, свобода, старанність, терпимість, щастя інших, життєрадієність присутні в характеристиці патріота (набрали приблизно однакову кількість виборів), але набирають менше половини ваги по відношенню до попередніх виборів, а цінності незалежності ще менше.

На думку студентів, в характеристику патріота не входять такі якості та цінності, як цікава робота, матеріальна забезпеченість, щасливе сімейне життя, творчість, високі вимоги до життя, непримиренність до недоліків у собі та інших. Слід зазначити, що оцінюючи за десятибальною шкалою сформованість у собі

обраних якостей, студенти виявили досить високу самооцінку, найчастіше зустрічається оцінка у відповідях – 8 балів. Найвище вони оцінюють сформованість та реалізованість у себе наступних якостей: відповідальності (8,8 балів), старанності (8,7 балів), чесності (8,6 балів), кохання (8,3 балів),

Подібний контекст виборів та їх самооцінки створює досить цікавий образ сучасного студентства та розуміння ними якостей людини-патріота. Парадоксальність деяких висловлювань і виборів (наприклад, одночасне поєднання свободи та старанності у узагальненій характеристиці патріота, а також несумісність, на думку студентів, патріотизму та творчості чи щасливого

сімейного життя) дає основу для планування та організації системи виховної діяльності. Отримані результати можна використовувати кураторам у виховній роботі з групою, вони дозволяють ставити перед студентами цікаві проблемні питання, організовувати проблемні бесіди та обговорення.

Проблема формування патріотизму в епоху інформатизації розглядається з новою пильною увагою. З патріотизмом пов'язуються очікування у протистоянні глобалізаційному нівелюванню культур, що спостерігається, і політичній та економічній безпеці, захисту національної специфіки.

На сучасному розвитку системи вищої освіти серед тенденцій функціонування та розвитку виховання в цілісному гуманістичному процесі необхідно виділити головну – орієнтація на розвиток особистості. Громадянськість і патріотизм не тільки виховуються, а й формуються

соціокультурним середовищем за умови, що зберігається повага з одного боку до свого історичного минулого, з іншого - до світової культурної спадщини. У цьому вся сутність громадянського виховання молоді - виховання почуття солідарності коїться з іншими народами.

Виходячи з вищесказаного, можемо сформулювати основні вектори розвитку громадянського виховання студентів:

Внесення патріотичної проблематики у викладання суспільних та гуманітарних дисциплін (історія, педагогіка, політологія, культурологія, соціологія та ін.).

1. Активне залучення педагогів, студентського активу до спільної діяльності патріотичної спрямованості.

2. Пошук нових інноваційних форм роботи зі студентською молоддю, які враховують зміни у ціннісному сприйнятті молоді та потенціал нових інформаційних технологій.

Таким чином, у цьому параграфі розглянуто стан розробленості проблеми громадянського виховання студентів у науковій літературі. Дано визначення поняттям «патріотизм», «громадянськість», «патріотичне виховання», їх еволюція у світовій та вітчизняній історії. У параграфі проведено аналіз чинних

законодавчих актів та нормативних документів, що регламентують діяльність державних, освітніх установ, громадських інститутів тощо. у сфері громадянського виховання. У наступному параграфі цього розділу вивчимо сутнісні характеристики інформаційно-комунікаційних технологій, що дозволяють використовувати їх для громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів на новому якісному рівні.

1.2. Сутнісні характеристики сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у громадянському вихованні студентів вищих навчальних закладів

Метод проєктів зародився у другій половині XIX століття. Науково-практичні школи США заснували цей метод. Теоретичною основою послужили

концепції "прагматичної педагогіки", розроблені американським філософом Джоном Дьюї (1859-1952). Дьюї вважав, що цінним є тільки те, що несе користь людям, що дає практичний результат, спрямований на благо всього суспільства.

На його думку, слідом за людством студент повторює шлях пізнання навколишнього світу. Досвід та знання студент повинен у процесі «роблення» в ході дослідження проблемного навчального середовища та сходження від часткового до загального з використанням індуктивного методу пізнання [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Цю тему розвинув професор педагогіки при Колумбійському університеті Вільям Херд Кілпатрік, який

розробив "проектну систему навчання" ("метод проектів"). Згідно з їхньою теорією, навчання проходить переважно як трудова діяльність у поєднанні з ігровою, в якій розвивається прагнення до самонавчання та самовдосконалення.

В навчальному процесі студенту ставиться завдання самостійно відкрити певні закономірності предметів і явищ, а педагог може відповісти на питання, що виникають. Педагог (модератор) повинен допомагати у пізнанні лише того, що спонтанно зацікавило студента, а чи не пропонувати щось більше того. У стислому вигляді концептуальні положення теорії Джона Дьюї виглядали так: «у

навчанні повторюється шлях людства у пізнанні; засвоєння знань – є спонтанний, некерований процес, матеріал засвоюється не просто слухаючи або сприймаючи органами почуттів, а завдяки потребі у знаннях, що виникла у студента, будучи активним суб'єктом свого навчання. Умовами успішності навчання за Дьюї є: проблематизація навчального матеріалу; активність студента; зв'язок навчання із життям, грою, працею» [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Педагог, застосовуючи інтеактивну діяльність як один із методів навчання, спонукає студента зайняти активну, суб'єктну позицію, самостійно добувати та застосовувати нові знання та досвід, аналізувати свою діяльність та її результати, формувати адекватну самооцінку. Керуючи активністю студента протягом усього періоду роботи над проектом, він формує у нього предметні знання та вміння, загальнонавчальні вміння та навички, необхідні компетентності діяльнісню, розумову, інформаційну та комунікативну [Ошибка! Источник

ссылки не найден.]

Процес індивідуально-особистісного розвитку студента в ході проектно-діяльності дозволяє вирішити головне завдання – індивідуальний розвиток кожного, де індивідуальність формується за рахунок набуття здатності до соціальних взаємодій та її творчої самореалізації. Робота за методом проектів передбачає усвідомлення якоїсь проблеми, процес її розкриття, розв'язання: планування дій, наявність задуму вирішення цієї проблеми, чіткий розподіл ролей у групі, розподіл функціоналу для кожного учасника за умови взаємодії.

Обов'язковою умовою є результати проектів. Вони мають бути «відчутними», предметними; якщо це теоретична проблема, пропонується її конкретне рішення, якщо практична – конкретний практичний результат, готовий до застосування.

Інтерактивна діяльність виводить студента за межі навчального процесу, представляє проблему об'ємно з позиції різних дисциплін, пробуджує інтерес до вивчення прийомів та методів оригінальних рішень у будь-якій галузі людської діяльності. Проектний метод успішно формує навички співробітництва. Даний вид діяльності орієнтований формування активної особистості, здатної до самоосвіти, самостійного пошуку, аналізу та використання інформації. Отже, впровадження проектно-діяльності в освітньому закладі передбачає опору на

взаємодію суб'єктів освітнього процесу та професійну самоорганізацію педагогів, які беруть участь у реалізації проекту.

Відповідно до специфіки нашого дослідження та змістовних особливостей громадянського виховання, необхідним вимогам найбільше з перерахованих у таблиці задовольняють соціальні проекти, оскільки вони спрямовані вирішення соціально-значущих проблем.

В освіті розрізняють певні види проектів: дослідні, творчі, ігрові, інформаційні та практикоорієнтовані. З вищесказаного випливає, що проекти громадянського виховання у сфері діяльності можуть бути освітніми (патріотичні форми, школи-активу, тематичні вікторини та ін.), дослідницькими (історико-красознавчі, архівно-музейні, пошукові тощо), творчими (у формі фестивалів патріотичної пісні, фольклорних свят тощо), військово-спортивними

(«Зірниця», квести, спартакіади тощо), ігровими та ін.; а також відповідно відрізнятись за масштабами.

Наведемо типову структуру інформаційно-комунікаційного проекту:

1. Назва проекту. Важливо оцінити його з позицій публічності (як ЗМІ, професійне чи місцеве співтовариство, учасники проекту сприйматимуть таку назву).

2. Короткий опис проекту (містить опис основної ідеї та конкретних дій у рамках реалізації проекту, найбільш значущі очікувані результати).

3. Географія проекту. Мається на увазі міста та райони, біля яких планується реалізація проекту.

4. Заплановані терміни реалізації проекту.

5. Обґрунтування соціальної значущості проекту, в якому необхідно:

– описати загальну картину поточного стану обраної для реалізації проекту сфери на вибраній території – виявити та сформулювати соціально значущі проблеми, на вирішення чи згладжування яких спрямований проект;

– подати статистичну інформацію, цитати з текстів програм чи виступів експертів, а також інші необхідні дані, здатні підтвердити актуальність реалізації

проекту на вибраній території. Повний опис проекту, його презентація надалі дозволить експертам конкурсу краще зрозуміти проект, особливо якщо він претендує на унікальність та містить нові рішення чи методики. За допомогою презентації можна візуально уявити основну ідею проекту, підкреслити найбільш значущі, на думку заявника, моменти.

1. Цільові групи проекту, учасники проекту, працювати з якими направлений проект. Вказуються лише ці цільові групи, з якими плануються заходи у межах календарного плану проекту.

2. Ціль проекту, на досягнення якої спрямована діяльність у рамках проекту. Як правило, у проекту виділяють одну мету, досягненню якої сприяє кілька завдань. Мета має бути скоригована із зазначеною проблемою та по можливості вирішувати її. Решта складових частин проекту розглядаються з погляду відповідності мети.

3. Завдання проекту – конкретні завдання, через вирішення яких досягатимуть цілі проекту. Кожне завдання необхідно вказувати з нового абзацу із наскрізною нумерацією.

4. Партнери проекту. У цьому полі можна вказати назви організацій, імена та посади осіб, готових надати підтримку у реалізації заявленого проекту. Підтримку проекту бажано підтвердити актуальними документами від зазначених партнерів (листи підтримки, угоди про співпрацю та інші аналогічні документи – вказати інформацію про їхню наявність).

5. Організація інформаційного супроводу проекту – яким чином буде організовано висвітлення заходів проекту у ЗМІ та мережі Інтернет.

6. Кількісні результати – показники, що дозволяють визначити очікуваний результат проекту – значення кількісних показників, що підтверджують досягнення мети проекту та вирішення його завдань.

7. Якісні наслідки. Тут слід описати позитивні зміни, очікувані від реалізації проекту – результати досягнення поставленої мети, вирішення зазначених проблем. Якісні результати включають необхідні індикатори змін у цільовій групі, досягнуті за підсумками реалізації проекту.

8. Подальший розвиток проекту - чи буде продовжено діяльність організації у тому напрямі, який соціальний ефект очікується від продовження обраної діяльності.

9. Інформація про керівника проекту, про проектну команду, кваліфікацію та досвід. Слід обґрунтувати здатність команди проекту впоратися із вирішенням завдань, зазначених у заявці. Як правило, вказується 5-7 ключових членів команди.

10. Розділ "Календарний план". У цьому розділі Ви повинні перерахувати всі заходи проекту, необхідні для його успішної реалізації та вирішення завдань. Повинно включати інформацію про те, яким чином буде реалізовано захід та для якоїсь цільової групи. Вказуються терміни та конкретні результати за підсумками кожного заходу.

Оцінку соціальних проектів можна проводити на підставі таких критеріїв:

а) актуальність та соціальна значущість проекту;

б) логічна пов'язаність заходів проекту, їх відповідність цілям, завданням та очікуваним результатам;

в) інноваційність та унікальність проекту;

г) співвідношення запланованих витрат на реалізацію проекту та його очікуваних результатів, адекватність, вимірність та досяжність таких результатів;

д) реалістичність проекту та обґрунтованість запланованих витрат на реалізацію проекту;

е) масштаб реалізації проекту;

ж) власний внесок та додаткові ресурси, що залучаються для реалізації проекту, перспективи його подальшого розвитку;

з) досвід успішної реалізації проектів організацій за відповідним напрямком;

і) відповідність досвіду та компетенцій проектної команди запланованій діяльності;

к) інформаційна відкритість, громадськість організації.

У застосуванні до соціальних проектів, у тому числі проектів громадянського виховання, інтернет-проект – це форма відображення практико-орієнтованої діяльності запланованого або реалізованого проекту незалежно від його масштабів, що дозволяє оперативно надавати інформацію та отримувати зворотний зв'язок, регулювати та контролювати хід виконання проекту.

Гаврілова Л. вказує, що «інтернет як один із найпоширеніших засобів досягнення цілей проектної діяльності допомагає наповнювати студентські розробки новим змістом, швидко виводити проект у широкі маси та оцінювати зацікавленість у ньому користувачів» **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Термін «інтернет-проект» дедалі частіше використовується у практичному побуті, а й у наукових дослідженнях. Інтернет-проект близький до понять «web-сайт» та «інтернет-портал». Акцент робиться на двох важливих деталях, які відрізняють власне інтернет-проекти від різноманітності інших сайтів та

спільнот Інтернету. Перша відмінність – інтернет-проект як початковий етап розвитку інтернет-ресурсу. Друга деталь свідчить про системність його змісту.

Інтернет-проекткування передбачає постійну взаємодію та взаємовплив учасників процесу. Сучасні дослідники вказують на виняткову місію інтернет-проекту щодо опрацювання механізму організації мережевої взаємодії в освіті.

Це гнучкий педагогічний інструмент, який може бути представлений великою різноманітністю способів організації та форм проведення та який може бути використаний для вирішення багатьох педагогічних завдань. Тому ми вважаємо,

що інформаційно-комунікативні технології можуть стати ефективним інструментом у громадянському вихованні студентської молоді.

За функціями, які виконує Інтернет у проектній діяльності студентів, існує два основні види проектів. Інтернет-проект, створений і реалізований в мережі

Інтернет, є самостійним інтернет-ресурсом (наприклад, сайт, текстовий, фото- або відеоблог, спільнота в соціальній мережі Інтернет і т.д.). Другий вид, проект,

що реалізується з використанням мережі Інтернет – це об'єкт, процес, явище або подія, які будуть доступні у реальному просторі [Ошибкa! Источник ссылки не найден.].

Соціальна мережа є соціальною структурою, в якій актори (індивіди або групи, що взаємодіють та обмінюються інформацією в соціальній мережі)

з'єднані один з одним зворотними зв'язками, такими, як особистісні відносини, соціальні інтеракції тощо. Соціальні мережі вивчаються методом аналізу

соціальних мереж, індивіди чи групи (організації) у соціальній мережі є її «вузлами». Зв'язками між вузлами можуть бути такі відносини, як дружба,

спорідненість, загальний інтерес (наприклад, професійний), загальна віра тощо. [Ошибкa! Источник ссылки не найден.].

Отже роль акторів, якими можуть виступати представники студентського активу, істотна. У реалізації проектів, у тому числі в Інтернеті, важливу роль

відіграє підготовка студентського активу, керівників студентських громадських організацій, які виконують функції студентського самоврядування освітньої організації.

Проблема соціальної значущості проектів громадянського виховання, пошуку нових форм роботи зі студентською молоддю у сфері освіти та молодіжної політики з метою формування якостей громадянина-патріота своєї Батьківщини підтверджується їхньою державною підтримкою **[Ошибка!**

Источник ссылки не найден.]. Матеріалом нашого вивчення послужили інтернет-сайти, локальні сторінки патріотичної спрямованості у соціальних мережах.

Грантова підтримка надається з метою підвищення конкурентоспроможності української молоді у вигляді збільшення кількості

молодих людей, які мають набором найважливіших компетенцій здатністю генерувати інновації, наявністю підприємницьких навичок, відповідальною соціальною поведінкою, активною участю у житті, вмінням управляти проектами з низки напрямків: підготовка та проведення історичних реконструкцій; підтримка молодіжних пошукових загонів та об'єднань; реалізація проектів патріотичної спрямованості, які здійснюються волонтерськими організаціями.

В даний час участь та перемоги у грантових конкурсах та проектна діяльність є одними з ключових показників діяльності освітніх організацій з виконання завдань державної молодіжної політики. Однією із суттєвих сучасних вимог до реалізованих проектів виступає інформаційна відкритість. З появою мережі Інтернет стали помітно ширші можливості в реалізації проектів, а саме: у відкритості та доступності; у розширенні географії учасників; в оперативному розміщенні фото та відеоматеріалів, інших тематичних файлів; забезпечення публічності ходу реалізації проекту тощо.

Тому інформаційний супровід на сайтах чи соціальних мережах відтепер стає однією з обов'язкових умов реалізації проектів. У зв'язку з цим забезпечується інформаційний супровід про реалізовані заходи через офіційні сайти, а також через соціальні мережі студентських об'єднань, Facebook, Instagram, Telegram, Viber з використанням хештегів # Київ, # Україна, # Львів, # #здатніперемагатиі т.д. ».

В даний час набирає оберти тенденція розвитку патріотичних проєктив-порталів (таких як «Я і Україна», "Перемагаємо разом", інтелектуально-розважальна гра "Ігри патріотів", "Жива історія" «Громадянська взаємодія у віртуальній мережі», «Роль громадянських організацій у становленні демократії в Україні», «Ми – різні, ми – рівні», «Ініціюємо співпрацю з владою», «Вчимося взаємодіяти з владою», «Вчимося захищати свої права і свободи», «Вчимося поліпшувати життя місцевої громади», Інтернет-клуб «Я – суб'єкт громадянського суспільства» і т.д.). Ці проєкти пропонують користувачам інтернет-ресурси з навчально-методичного забезпечення всіх напрямків тематичної освіти.

Аналізуючи інтернет-ресурси, що відображають реалізацію проєктів патріотичної тематики, можна зробити висновок, що патріотизм формується з їх використанням у студентському середовищі шляхом застосування наступних прийомів: масового мережевого інформування (тематичне просвітництво з метою актуалізації у молоді інтересу до історії та культури країни); створення позитивних прикладів (героїчних фактів тощо); створення мотивації студентів для участі у соціальній практиці; модератії дискусій з метою вираження громадянської позиції учасників; організації тематичних опитувань та анкетування, що виявляють особисте ставлення респондента до актуальних тем; залучення до цілеспрямованої діяльності патріотичних організацій, ініційованими акції та заходи.

Використання технології проєктної діяльності у поєднанні з інтернет-технологіями у громадянському вихованні молоді передбачає високу результативність, якщо студенти самі виступають у ролі організаторів та модераторів сторінок патріотичної спрямованості у соціальних мережах. Так, наприклад, відбувається задля підтримки «Ініціативи «Молодь дебатує». Критичне мислення для розбудови демократії». Найважливішим аспектом у методичці «Jugend debattiert» є те, що, начебто «граючи за себе», учасникам/-цям необхідно також уміти працювати в команді – не лише переконувати у власній позиції, а й дослухатися до думки інших. Перемагають не ті, хто найактивніше

висловлюються, а ті, хто дають можливість усім дебатантам/-кам максимально долучитися до обговорення, сприяють продуктивності дискусії, максимально «просувають дебати вперед», даючи можливість глибокого й різностороннього висвітлення проблеми [Ошибка! Источник ссылки не найден].

Слід зазначити, що у проектній діяльності допускається індивідуальний підхід педагога-організатора (модератора проекту) у виборі форм та методів на студентів, спираючись на професійні компетенції, громадянську позицію та творчі ініціативи.

Проаналізувавши теоретичний матеріал та результати досліджень, нами виявлено такі сутнісні характеристики інформаційно-комунікаційних технологій громадянського виховання: багатofакторність, системність, цілісність, змістовність, тривалість, комплексність, перспективність, ступінчастість.

Зазначені характеристики дають можливість прогнозувати, планувати, коригувати процес громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів.

Додатковими характеристиками є: вимога постійного вдосконалення, висока швидкість реалізації, наявність зворотного зв'язку, високий рівень невизначеності результатів у разі відсутності модерації.

Таким чином, соціальні проекти стають на сьогодні затребуваною та ефективною формою роботи зі студентською молоддю. Проекти громадянського виховання – це соціальні проекти, що відповідають цілям та завданням формування якостей громадянина-патріота. Проекти, реалізовані в інтернет-середовищі, найбільше відповідають інтересам молоді. Безумовно, проекти тим ефективніші, що більше спираються на інтереси молоді, професіоналізм модератора (керівника проекту), підготовку активу, планування та коригування результатів. Саме завдяки методу проектів студентам надається можливість активно виявити свої особисті та суспільні інтереси, що дозволяє набути навичок планування та організації своєї діяльності, відкрити та реалізувати творчі здібності, розвинути індивідуальність особистості. Реалізація інтернет-проектів дозволяє зробити патріотичну діяльність більш відкритою, створювати інтернет-

бази, що у свою чергу сприяє всім напрямкам громадянського виховання та збільшує кількість учасників діючих державних та громадських соціальних проектів та програм). При цьому ми спостерігаємо, що намічені виховні цілі реально досягаються за рахунок того, що студенти самі відкривають для себе нові знання, набувають навичок, роблять висновки, самостійно визначають ступінь залучення до колективної спільної діяльності, освоюють можливості та інформаційну культуру в соціальних мережах, у свою чергу сприяє всім напрямкам громадянського виховання та збільшує кількість учасників діючих державних та громадських соціальних проектів та програм).

1.3. Переваги та ризики соціальних мереж як фактори впливу на успішність громадянського виховання студентів

Історія інформаційних воєн і громадянського виховання як одного з ефективних засобів протидії руйнуванню загальнонаціональних цінностей сягає глибокої давнини. Якими б не з'являлися нові можливості доставки неправдивої інформації, спрямовані на деструктивний вплив, досить швидко знаходилася гідна відповідь із застосуванням тих самих засобів. Наприклад, ефективно використовувалися листівки, пізніше – радіо та телебачення.

Пошуки інформаційних пропагандистських (профілактичних) засобів тривають донині, і один з них вже точно позначено – це соціальні мережі, що є різноманітними сервісами в Інтернеті. О. С. Онищенко зазначає, що можливість обмінюватися фотографіями, фільмами та музикою, знаходити старих та нових знайомих, вести з ними листування, об'єднуватись у групи за інтересами, оперативно отримувати новини та визначили причину бурхливого злету популярності соціальних мереж, особливо серед молоді **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Сьогодні в епоху розвитку інтернету ми спостерігаємо розвиток великої кількості ресурсів, які використовують мережеві технології. Насамперед, це соціальні мережі, які можна розглядати як домінуючий епісіб комунікації в інтернет-просторі.

Поняття «соціальна мережа» виникло, як відомо, до Інтернету. У середині ХХ століття американський соціолог Джон Барнс ввів цей термін для позначення комунікацій у норвезькій громаді, що вивчається ним. Він розумів під мережею структуру, що характеризується відсутністю кордонів та зовнішньої координації [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Також він припустив, що цю модель відносин можна візуалізувати як набір точок, з'єднаних лініями. Цей підхід знайшов своїх прихильників і сьогодні. Концепція «соціальна мережа» широко використовується у соціології, а й багатьох інших наук.

Соціальні мережі в образі нових медіакомунікацій створюють особливе середовище, яке відрізняється низкою характеристик. З технічної точки зору, проаналізувавши існуючі на сьогоднішній день підходи до визначення поняття соціальна мережа, вона може бути описана як програма, що дозволяє створювати індивідуальні профілі, взаємодіяти та обмінюватися ресурсами та інформацією [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Таким чином, мережі відрізняються тим, що комунікація всередині них контролюється користувачем (самоорганізація), а кількість потенційних зв'язків обмежена лише його потребами. Ця модель побудови відносин у віртуальному просторі поширена.

Комунікація в мережевому просторі інтерактивна та дозволяє працювати в режимі постійного зворотного зв'язку.

Л. Фрімен у своїй роботі провів порівняння соціальних мереж закритого та відкритого типу. Ступінь корисності для включених до них індивідів безпосередньо залежить від форми соціальних мереж. Невеликі тісно пов'язані мережі (локальні) визнаються користувачами як менш корисні в порівнянні з мережами, що мають велику кількість «вільних кінців», які виходять на індивідів за межами конкретної мережі. У мережах першого типу знання одного учасника доступні іншим, але зовнішня інформація майже недоступна. Учасники даного типу мережі об'єднані доступом до загальної інформації, а також безліччю загальних характеристик, характеристик, інтересів тощо. Мережі відкритого типу з більшою ймовірністю привносять нові ідеї та можливості порівняно з першими [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Можливість побудови власної ідентичності, як і безліч інтегрованих «соціальних» можливостей, зробила саме соціальні мережі типу Facebook головними представниками мережевих комунікацій. Блоги, мікроблоги, послуги розміщення та обміну даними (Instagram) – всі ці послуги побудовані за принципом соціальної мережі і дозволяють створювати профілі та обмінюватися інформацією з іншими користувачами. Зазначимо, що соціальні мережі витісняють багато існуючих вузькопрофільних традиційних сервісів обміну різними даними (наприклад, фотохостинги), оскільки технічно можуть виконувати функції будь-якого з них.

Сучасні соціальні мережі можна визначити як мережеві послуги, які дозволяють людям створювати публічні або частково закриті профілі в межах обмежень, накладених системою; визначати список інших користувачів, з якими вони можуть спілкуватися і ділитися інформацією. Розглядаючи соціальні мережі в якості освітньо-виховного віртуального середовища необхідно враховувати, що структура мережного простору залежить від національної культури, що вимагає знання основних закономірностей функціонування мережного простору в Україні. Загалом кількість регулярних користувачів Інтернету в Україні становить не менше 63% населення – це майже 20,8 млн осіб.

Компанія Research & Branding Group надала дані, що найпопулярнішою соціальною мережею в Україні залишається Facebook. Ним користуються половина респондентів, які взяли участь в опитуванні. За останній рік в Україні також збільшився відсоток користувачів YouTube – 30% та Instagram -27%.

Однокласники і Вконтакте втрачають українських користувачів, зараз їх 6% і 10% відповідно. Найбільше українських користувачів цікавить розважальний і пізнавальний зміст. Тільки 36% використовують соціальні мережі, щоб дізнатися новини, а 60% користуються ними для спілкування з друзями [Ошибка!

Источник ссылки не найден.]

Серед західних мереж у Україні лідирує Facebook. Зважаючи на глобальний успіх у світі, в нашій країні американська мережа теж досягла значних успіхів. Аудиторія мережі відрізняється націленістю на необхідність

підтримки зарубіжних контактів, а також професійних контактів.

Іншим популярним західним ресурсом у Україні стала мережа мікроблогів Twitter. Незважаючи на те, що аудиторія цієї мережі набагато менша, ніж у українських мереж або того ж Facebook, вона зайняла свою нішу, ставши своєрідним статусним символом, що підтверджується обмеженістю аудиторії (24% активних інтернет-користувачів використовують Твіттер). Twitter активно використовується представниками вищого класу та політичною елітою.

Говорячи про мікроблоги та блоги, необхідно зупинитися на визначенні даних понять. Блог може розумітися як онлайн журнал, інтернет-щоденник, основним наповненням якого є записи, що систематично додаються, або як регулярно оновлювана інтернет-сторінка, в якій дані вводяться і зберігаються в хронологічній послідовності. Мікроблог є блогом, штучно обмеженою кількістю символів, що використовуються. У українському сегменті інтернет-простору блоги пішли від текстових форм на відеоформат, наприклад, на Youtube. У освітньому просторі блогосфера залишається спеціалізованим засобом комунікації професіоналів.

На сьогоднішній день можна зафіксувати зростаючу різноманітність можливостей, представлених користувачам соціальних мереж. Це насамперед послуги, створені задля особисте спілкування (Classmates.com), ділове спілкування (LinkedIn), розваги (MySpace), обмін відео (YouTube), аудіо (Last.fm), фото (Flickr), геолокацію (Foursquare), покупки (Groupon), блогінг (Tumblr). Залученим до кібервіртуальних просторів пропонуються також новини (Reddit), різні вікторини та опитувальники (Answers.com), закладки (Delicious), комп'ютерні світи (Second Life) тощо.

Феномен відходу молоді до кібервіртуальності призвів до того, що Інтернет та соціальні мережі стали областю підвищеної уваги не лише спецслужб, але й учених. І якщо перші стурбовані безпекою в галузі кіберзлочинів, у тому числі й боротьбою проти дискримінації соціальних інститутів країни, то представників наукової спільноти цікавлять не лише теорія та методологія маніпулювання в Інтернеті, а й участь у розробці державних

програм виховання громадянина, здатного чинити опір інформаційній агресії. Це особливо важливо для молодих людей з неусталеними життєвими принципами та переконаннями, які шукають чогось кращого. Ці молоді люди не усвідомлюють усіх небезпек, які несе кібервіртуальний простір.

С. Даниленко зазначає, що загострюється питання про ціннісні орієнтири особистості в мережі, оскільки «багатьма людьми складний процес зміни комунікаційних стандартів сприймається як занурення суспільства в простір мозаїчної, хаотично орієнтованої культури» [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Автор обґрунтовує масовий відхід молоді у віртуальний простір. З

одного боку, у віртуальному просторі створюється ілюзія задоволення одночасно всіх запитів як конкретного користувача, і груп за інтересами. На думку автора, у користувачів швидко створюється сукупність мотивів та потреб у спілкуванні та самопрезентації, та тому вони потрапляють «в соціальну павутину», виплутатися з якої одному вже буває проблематично. З іншого боку, в соцмережах культивується почуття легкості та невимушеності у взаєминах людей, засноване на феномені довіри [30].

Серед умовно привабливих сторін Інтернету можна навести особливість, пов'язану з розвитком пам'яті другого роду. Ще англійський філолог С.Джонсон (1709-1784) стверджував, що «знання буває двох видів: або ми самі щось знаємо, або ми знаємо, де це знання лежить»: цивілізаційні шляхи розвитку освіти розвели в різні боки, зокрема та ставлення до знання. Англо-саксонський компетентнісний підхід як методологічний інструментарій управління освітніми процесами якраз і декларує перевагу «спритності» дій над фундаментальністю знань. Інтернет, насамперед зусиллями американців, створив нові канали для набуття, збереження та передачі знання, але при цьому, серйозно впливає на зниження відповідальності користувачів, оскільки мережа, на відміну від життя, не така вимоглива [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Розглядаючи можливості Інтернету у фальсифікації освіти, зазначимо, що багато людей мають потребу «проживати» в ілюзорному, паралельному світі. Наразі у педагогіці немає розділу, що розглядає та аналізує свідому

фальсифікацію та руйнування виховного процесу, у тому числі з використанням можливостей комп'ютерів та Інтернету. Без знання та подолання цієї шкідливої діяльності значна частина педагогічної енергії витрачається марно, а робота педагогів виявляється недостатньо ефективною. Більше того, освітні програми, що розповсюджуються через Інтернет, можуть нести у собі значний заряд загроз і фактично стають різновидом мережевої зброї.

Мак-Квейл Д. зазначає, що сучасні мас-медіа породили цілий арсенал прийомів впливу на розум користувачів мережі Інтернет (у тому числі та соцмереж). Це: створення ілюзії легкості вирішення складних питань; міфологізація окремих подій; створення списків нібито "ворогів"; штучна драматизація тих чи інших ситуацій, регульованій за допомогою спеціальних психотехнік поріг агресивної поведінки; флешмобізація (схильність до негайних дій); героїзація антидержавної діяльності; заохочення навіюваності; створення якогось специфічного стану «масової свідомості та менталітету», заснованого на нібито толерантності; відсутність стандартів ведення продуктивних переговорів; "перегляд" окремих сторінок історії, якихось власних трактувань понять "демократія", "права людини" і т.д. **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**

Узагальнюючи наведено низку загроз, які несе інформаційне суспільство: хакерство та економічний шпигунство; порушення недоторканності приватного життя; погрози персональним даним; ксенофобія та расова нетерпимість; погрози суспільної моральності; розлади психіки.

Отже, які ж набори інструментів впливу мають соцмережі? Насамперед, дані інструменти відрізняють скритність, масштабність, універсальність. Дуже складно для пересічного користувача обчислити джерело інформації, що надходить, чи є співучасник соцмереж його справжнім, а не брехливим односторонцем чи провокатором. Інша особливість полягає в тому, що традиційні ЗМІ (телебачення, радіо), внаслідок навішеного в соцсетах ярлика «Це застарілий пропагандистський мотлох», втратили свою колишню привабливість і не є нині «володарями дум» молоді. Зацікавлена та політично активна частина

населення йде в Інтернет, у соціальні мережі, які в умовах блокування та контролю ЗМІ стали альтернативним каналом комунікації для журналістів, політиків, готових боротися за вплив тепер у мережі. Немає сенсу витрачатися на доставку потрібного контенту – адже між користувачами соціальних мереж давно налагоджено зв'язок, і інформація поширюється миттєво.

Соціальні мережі інтегрували практично весь маніпулятивний потенціал ЗМІ: коментарі, навішування ярликів, пропаганду, фейки, карикатури, музику, політичний анекдот і т.д. Більшість людей стають завсідниками соціальних мереж заради спілкування, отримання цікавої інформації, прослуховування музики, перегляду фільмів, участі в іграх, бажання посміятися. Все більше лунають голоси, що традиційні ЗМІ несуть агресію, ворожнечу, обман, напруженість, тоді як соцмережі схильні до розслаблення та отримання задоволення. У мережі людина спочатку налаштована на довіру та відкритість, і все це слабшає її захист, не налаштовує на фільтрацію інформації.

Людство влаштовано таким чином, що спочатку воно вигадує збраряддя нападу, а потім шукає засоби захисту від нього. Прогністоряння загрозам, що походять від Інтернету, - завдання не тільки для бійців невидимого кібервіртуального фронту, але й для тих, хто досліджує способи та механізми впливу та протидії цим загрозам [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Особливо це важливе для тих, хто займається викладанням та вихованням підростаючого покоління, і які більшою мірою відповідальні за те, щоб випускники освітніх закладів любили свою країну, поважали старших, вмiли працювати та приносити користь суспільству.

Вплив у соціальних мережах здійснюється насамперед з метою зміни світоглядних установок аудиторії. Повідомлення у мережі під час використання механізмів маніпулювання здатні спровокувати людей різні агресії. Зазвичай використовуються дезінформація та підтасовування фактів для переконання аудиторії, багаторазові повтори ідентичного повідомлення, впровадження гасел та візуальних образів.

Але будь-яка дія має свою протидію. Г. Почепцов виділяє свої відповіді на інформаційні атаки, які полягають у спробах:

а) описати цю дію іншим способом, котрий носить більш сприятливий характер;

б) перевести акцент на іншу дію, при цьому громадська увага ведеться убік;

в) акцентувати негатив противника [Ошибка! Источник ссылки не найден].

Через Інтернет здійснюються впливи, що прямо загрожують психічному здоров'ю людини, оскільки молоді люди, що подорожують віртуальною реальністю, ризикують втратити орієнтири в реальному світі. Результатом може стати соціальна дезадаптація, а в ряді випадків – руйнація психіки людини.

Завданням наших ідеологічних ворогів, які сто, і двісті років тому є розвал ментальних цінностей молоді. Для «покоління великого пальця» комп'ютери,

Інтернет, гаджети стали частиною звичайного. Сучасні технології формують нову техніку існування із властивими їй характерними рисами (непочутливість, доступність, інтерактивність, масовість комунікації) та нову форму свідомості.

Інтернет здатний багато на що: змінювати спосіб життя людей, стиль мислення людини, трансформувати уявлення людини, підвищувати соціальну мобільність,

створювати нові моделі поведінки, при цьому технології негативного впливу на масову свідомість стають більш витонченими.

Відзначимо появу специфічного Net-мислення, яке відрізняється не лише за своїми основними характеристиками, а й за критеріями істинності. На

розвитку людини використання Інтернету позначається виникнення нових операцій та способів виконання дій, навичок, цільових та мотиваційно-

смыслових структур, форм опосередкування та видів діяльності [Ошибка! Источник ссылки не найден].

Отже, важливість громадянського виховання молоді пояснюється психологічними аспектами. Зокрема, будь-які антизаходи важко просувати, тому що протидія у явній формі викликає якість роздратування, відторгнення, особливо якщо немає відповідної інформаційної підготовки. Так, якщо порівняти

сприйняття молоддю інформаційних джерел, то офіційні сайти – це як офіційна преса, а соцмережі – «сарафанне радіо», яке розповсюджується швидше та якому «вірять більше». Вказане перегукується ще й з даними досліджень психологів, що багато молодих людей почуваються самотніми і не довіряють реальному соціуму [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. По-третє, патріотизм як любов до Батьківщини та свого народу – це духовний феномен, історично властивий менталітету українців, а отже, він на користь безпеки ближніх і держави має спільну мету – захистити народ і державу.

Ми вважаємо, що профілактична робота має вестись паралельно за двома напрямками. З одного боку, це скоординована системна робота у сфері громадянського виховання, що включає нормативно-правове забезпечення даної діяльності у вищому навчальному закладі, інформування студентів, викладачів та співробітників, підвищення кваліфікації викладачів тощо. З іншого боку – творча адресна проектна робота з молоддю у мережі Інтернет. Необхідно створити довірчу атмосферу, де активну лідерську позицію займають представники студентських громадських організацій.

Для оцінки ефективності використання соціальних мереж потрібна організація зворотного зв'язку зі студентами. Типова структура соціальних мережеских ресурсів пропонує, з одного боку, можливість адміністрування (завантаження тематичної інформації та контролю), організації експрес-опитувань та конкурсів, а з іншого боку, можливість моментального переходу на інший інформаційний ресурс шляхом посилань, "репостів", і що особливо важливо, - можливість оцінок пропонованого контенту ("подобається", "не подобається", завантаження коментаря). Отже, в умовах соціомережевого діалогу (співробітництва) педагог може стати стосовно наставника, що навчається (наприклад, ініціюючи форум, веб-семінар) або консультантом-партнером (беручи участь у коментарях, чатах, організовуючи акції або проекти).

Месенджери – це програми для обміну даними та повідомленнями в мережі Інтернет, які набувають зростаючої ролі. Найбільш популярні в Україні – месенджери Viber, WhatsApp, а також з широким функціоналом для роботи

Telegram. Наприклад, у «Telegram» діє функція формування каналів (спеціальних новинних, інформаційних трансляцій). Оскільки найпопулярнішою темою для молоді в таких каналах є політика, слід активізувати суспільно-політичні канали у сфері патріотичної спрямованості.

Застосування мобільних програм можливе завдяки новим технічним можливостям мобільних телефонів, а також появі планшетів, які мають високошвидкісний вихід в Інтернет. Дана сфера інтернет-технологій є найбільш активно використовуваною та популярною у молодіжному середовищі. Отже, проглядається тенденція активного впровадження нових інформаційних технологій, пов'язаних із розвитком різноманітних засобів зв'язку у мережі Інтернет, у сферу громадянського виховання студентської молоді. У перспективі передбачається подальша інтеграція різних мобільних пристроїв (планшетів та телефонів) з інформаційними ресурсами (соціальними мережами, сайтами, програмами), що стане одним із найбільш оперативних та ефективних способів впливу на студентську молоддь, їхню свідомість та громадянську позицію.

Таким чином, узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що перспективи розвитку громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі з урахуванням переваг та ризиків сучасних інформаційно-комунікаційних технологій полягають у:

- проєктній реалізації цієї сфери діяльності на основі розширення суб'єкт-суб'єктних відносин між керівником та учасниками проєкту;
- активізації використання соціальних інтернет-проєктів патріотичного спрямування з урахуванням ціннісних орієнтирів студентської молоді, а також державних завдань у сфері громадянського виховання;
- змістовності проєктної діяльності, спрямованої на профілактику антидержавних дій у віртуальному середовищі.

Висновки до розділу I

У розділі розглянуто стан розробленості проблеми громадянського виховання студентів у психолого-педагогічній літературі та їх відображення у

нормативній документації, а саме сутнісні характеристики сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в контексті громадянського виховання студентів вищого навчального закладу, переваги та ризики соціальних мереж, їх виховний потенціал у реалізації інтернет-проектів громадянського виховання студентів ВНЗ.

Показано еволюцію понять «патріотизм», «громадянськість», «патріотичне виховання» у процесі світової та вітчизняної історії. Проведено аналіз чинних законодавчих актів та нормативних документів, що регламентують діяльність державних, освітніх установ, громадських інститутів тощо, у сфері громадянського виховання, який демонструє необхідність пошуку інноваційних форм роботи з молоддю в інтернет-середовищі.

Соціальні проекти є на сьогодні затребуваною та ефективною формою роботи зі студентською молоддю. Проекти, реалізовані в інтернет-середовищі, найбільше відповідають інтересам молоді. Безумовно, інтернет-проекти тим ефективніші, чим більше спираються на інтереси молоді, професіоналізм модератора (керівника проекту), підготовку активу, планування та коригування результатів. Саме завдяки методу проектів студентам надається можливість активно виявити свої особисті та суспільні інтереси, що дозволяє набути навичок планування та організації своєї діяльності, відкрити та реалізувати творчі здібності, розвинути індивідуальність особистості.

На основі огляду літератури показано переваги соціальних мереж серед електронно-комунікативних технологій з погляду сприйняття студентами.

Представлено три аспекти взаємодії педагогів та студентів у соціальних мережах: технічний, соціальний, організаційний; а також «ризик» соціальних мереж як способу комунікацій.

Освітня система, що містить як навчальний, і позанавчальний процес, змушена трансформуватися з урахуванням присутності студентів у соціальних мережах. Присутність у соціальних мережах вимагає від викладача вироблення чітких правил поведінки та їх дотримання, розуміння особливостей соціокультурного простору мереж.

Проведено аналіз ризиків впливу псевдо-патріотичних інформаційних джерел на свідомість студентської молоді, описано механізми впливу ресурсів у соціальних мережах на моральні позиції студентів, що дає можливість ранжувати інформаційно-комунікаційний інструментарій за ступенем популярності та впливу на студентів: хештеги, реклама, акція, розіграш, вікторини, оформлення, посилання, інше джерело, гумор (меми, демотиватори тощо.), репости. Продемонстровані порівняльні показники статистики, які є програмними можливостями соціальних мереж, дають можливість їх перспективного використання у модератії тематичних веб-сторінок патріотичної спрямованості.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ТА МОДЕЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Методика реалізації виховного потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій як інструментарію у громадянському вихованні студентів вищого навчального закладу

Виховання високо-духовної особистості громадянина України вимагає комплексних зусиль всіх соціальних інститутів у розширенні педагогічного інструментарію з урахуванням розвитку інформатизації суспільства. На сьогодні мережа Інтернет виступає як найперспективніший агент соціалізації особистості. При цьому численні дослідження підтверджують переваги мережевої взаємодії молоді у забезпеченні їхнього саморозвитку.

О.Кивлюк визнає, що сучасні соціальні мережі стали мати всі необхідні можливості для їх використання в освітньому процесі і мають явний аксіологічний потенціал для вищого навчального закладу, оскільки, за словами авторів, «є повноцінною технологічною платформою для педагогічного супроводу студента під час навчання», у своїй величезне значення грає особистісний потенціал викладача і студента [Ошибка! Источник ссылки не найден.]

Дослідник Карабин Т. зазначає умови, що склалися завдяки мережі Інтернет, що «навчаться може отримувати інформацію без вчителя або книги; освітнє середовище стало інформаційно-освітнім», а також позитивні можливості для спільної діяльності педагога та виховання [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Через свою популярність у молодого покоління та представлених технічних можливостей соціальні мережі можуть стати засобом виховного впливу.

Розгляд проблематики впровадження соціальних мереж у освітній процес неможливий без звернення до закордонного досвіду. Це зумовлено кількома обставинами. По-перше, всі великі та значні проєкти в історії соціальних мереж

було створено США. По-друге, процеси соціалізації через соціальні мережі набагато активніше проходять у західній культурі, і цей досвід допомагає нам зрозуміти сутність тих змін, які відбуваються у нашій культурі. По-третє, український освітній простір переживає трансформації, викликані інтеграцією в

Болонську систему, що також пов'язані з розвитком інформаційних технологій.

Усі ці чинники роблять необхідним розгляд західного досвіду використання соціальних мереж у процесі.

Забігаючи наперед, зазначимо, що використання мереж як освітньо-

виховного віртуального середовища поділяється на два аспекти – суспільний та

технічний. Перший має на увазі формування позитивного ставлення до самих технологій. Так, наприклад, в США наукове дослідження проблематики використання соціальних мереж значною мірою ініційовано громадськими дебатами.

У середині квітня 2009 р. на засіданні Американської Асоціації досліджень в галузі освіти (AERA) у доповіді про використання мережі Facebook говорилося про взаємозв'язок мережі з академічною успішністю студентів. Журналісти зробили поспішні висновки, що Facebook спричинив низьку успішність студентів. Науковій спільноті на той момент не вдалося спростувати категоричні

заяви у ЗМІ **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Так було розгорнуто

скандал, після якого Е.Хаггітарі опублікувала пост у травні 2009 року, що вказує на спотворення реальних фактів, довільну інтерпретацію висновків доповіді

[Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Е.Хаггітарі, професійно займаючись

дослідженням соціальних мереж, навела докази дослідження за участю понад

тисячу студентів. Висновками даних досліджень стала відсутність явного

взаємозв'язку між використанням соціальних мереж та рівнем освіти. Багато

дослідників і викладачів надалі привели цілу низку результатів, Того ж року в

ході викладання курсу історії в університеті Далласа професор Моніка Ранкін

провела експеримент з використанням мережі Twitter. Під час лекції всі

коментарі та питання студентів у режимі онлайн-транслялися на стіну, тоді як

викладач використовувала їх для формування дискусії. Експеримент проводився

протягом усього весняного семестру і показав відмінні результати: більшість студентів була зацікавлена в тому, що відбувалося, велися жваві дискусії, ближче до кінця семестру вони почали разом готуватися до іспитів, а викладач відповідала на питання, які викликали у студентів труднощі **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Источник ссылки не найден.].

Результати тих досліджень не дали, як бачимо, однозначної негативної оцінки використання соціальних мереж, проте громадська думка була сформована. Позитивним результатом описаного медійного скандалу стало стимулювання подальшого наукового дослідження цього питання.

У ході дослідження Дж.Мазера, Р.Мерфі та Ч.Сіммондса встановлено взаємозв'язок присутності викладача в соціальній мережі Facebook та кліматом у групі студентів. У результаті було підтверджено гіпотези, що емоційний стан та працездатність студентів була тим вищою, чим вище студенти оцінювали рівень саморозкриття викладача через мережу. Навіть сама наявність викладача у мережі підвищувала емоційний стан групи **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Подібні дослідження про сильні та слабкі сторони використання соціальної мережі Twitter проводили американські дослідники С.Ріхалдо, С.Тепп, Д.Лавері, Н.Селвін, Г.Сіменс та ін. До сильних сторін студенти віднесли збільшення зацікавленості в курсі, персональну залученість та ефективне використання часу **[Ошибка! Источник ссылки не найден.; Ошибка! Источник ссылки не найден.; Ошибка! Источник ссылки не найден., Ошибка! Источник ссылки не найден.; Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Проектну діяльність у соціальних мережах описали у своїх роботах Т.Крос, В.Стітц, Е.Казімс Нур **[Ошибка! Источник ссылки не найден.; Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

У Україні ситуація для використання мережевих технологій може бути охарактеризована як сприятлива. Впровадження електронного навчання повсюдно зафіксовано як умову реформування освітньої системи.

Проведена робота показала, що з технічної точки зору мережевий простір

дає кілька переваг як у навчальній, так і в позанавчальній роботі: задоволення і комфорт від використання, доступність і велика наочність прикладів, велика інформативність, демонстрація і розуміння перспектив дисципліни, спрощення комунікації» [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

А. Черненко вважає, що під час експериментів виділилися дві площини розгляду ефективності використання соціальних мереж. Перша - результативність оцінювалася або з погляду залученості, або з погляду успішності. Друга – соціальна мережа могла використовуватися студентами як автономно, так і під контролем викладача. З погляду виховного аспекту західний

досвід показує перспективність створення системи контролю (модерації) використання студентами соціальних мереж. В якості керівної особи тут може виступити викладач або співробітник університету, що визначає мету та завдання використання соціальних мереж в освітньому процесі. Автор також називає другою умовою «чітке розуміння пріоритетного спрямування використання соціальних мереж як способу залучення в життя навчального закладу та формування ціннісних орієнтацій, що визначає методи використання ресурсу» [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Досі відсутнє єдине визначення поняття «соціальна мережа». Оскільки всі віртуальні ресурси функціонують з урахуванням інтернету як мережевої структури, під соціальною мережею можна розуміти корпоративну електронну пошту, систему внутрішнього електронного документообігу, форум, систему сайтів і блогів, локальну (соціальну) мережу, що об'єднує у собі попередні елементи. Соціальні мережі, найбільш ефективні для використання у вищій школі - Facebook, Edutopia, Twitter, Classroom 2.0. [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Під інформаційною технологією (IT) зазвичай розуміють сукупність методів, способів, прийомів і засобів обробки документованої інформації, включаючи прикладні програмні засоби та регламентований порядок їх застосування, а також сукупність всіх видів інформаційної техніки. Її орієнтуються на отримання, обробку та розповсюдження інформації [Ошибка!

Источник ссылки не найден.]

Далі в нашій роботі ми будемо використовувати такі поняття, як «інформаційно-комунікаційні технології» та «інформаційно-комунікаційний інструментарій».

Інформаційно-комунікаційні технології – спеціалізовані ресурси мережі Інтернет, які мають можливості для взаємодії користувачів та створення спільного контенту за допомогою сервісів, що надаються цим ресурсом.

Інформаційно-комунікаційний інструментарій – сервіси, що надаються спеціалізованими ресурсами мережі Інтернет, які мають мережеву структуру (соціальні мережі, блоги та месенджери) з метою взаємодії користувачів.

Пояснимо терміни, що утворюють інформаційно-комунікаційний інструментарій, який використовують користувачі мережі Інтернет.

Пост – це новинна публікація, яка використовується всіма інтернет-платформами. Відрізняється стислою викладу події з метою його анонсування чи підбиття підсумків. Супроводжується, як правило, картинкою чи фотографією.

Репост – це можливість миттєво поділитися інформаційною заміткою, розміщеною в соцмережах, при цьому не змінюючи її змісту та залишаючи посилання на вихідний. Репости – це чудовий спосіб для користувачів соцмереж

виставити на загальний огляд свої інтереси та переваги, викладаючи або роблячи пересилання відповідного поста з будь-якої групи. Побачивши його, інший користувач, швидше за все, теж захоче випробувати її. Тут досить легко

проходить прийом, при застосуванні якого ідеї, конкретні люди, об'єкти сполучаються з характеристиками (позитивними чи негативними залежно від обстановки), які б приймалися користувачами без міркувань.

Чужорідні посилання – при «кліках» (натисканні) на них відбувається перехід на інші сторінки, активно використовується такий прийом як "Візуалізація". Якщо повідомлення в Інтернеті супроводжується картинкою,

вона виступає своєрідним анонсом або візиткою. Візуальні повідомлення не потрібно інтерпретувати, що дає змогу здійснити швидкість комунікації. Велике значення для вибору тієї чи іншої сторінки має показник – "найбільша кількість

лайків", які набрала потенційно цікава інформація.

Хештег – це ключова фраза чи слово, перед якими ставиться символ # і які використовуються у публікаціях у соціальних мережах. У результаті пост із хештегами стає доступним людям зі схожими інтересами. Як правило,

користувачі рідко додають хештеги до своїх записів, набагато частіше вони використовують їх для пошуку потрібної публікації. Тим не менш, для людини, яка тільки-но розпочала своє знайомство з соцмережами, хештеги можуть здаватися чимось дратівливим, марним і незрозумілим на перший погляд. Але

варто лише зрозуміти їхній принцип і навчитися ними користуватися, як хештеги стануть незамінним інструментом у приверненні уваги аудиторії до цієї сторінки та її популяризації.

«Twitter» та «Instagram» пропонують зручні можливості ефективного використання «хештегів». Zarravigna M виділяє такі ключові функції хештегів:

виділяти головну думку посту за допомогою ключових слів; об'єднувати інформацію на теми для здійснення швидкого пошуку; відкривати доступ до посту навіть тим користувачам, які не підписано на оновлення автора; надавати допомогу у розкручуванні бренду/проекту та підвищення впізнаваності;

збільшувати кількість підписників та набір лайків; залучати цільову аудиторію та підвищувати видимість контенту [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Прикладом використання хештегу патріотичної спрямованості можна навести «#ukraine_recommends» з ідеєю підтримки українського туризму.

Гумор проявляється у соцмережах як меми, демотиватори тощо. Мемі - це кумедні картинки або короткі висловлювання, які миттєво приваблюють аудиторію. Найчастіше їхні творці керуються такими популярними темами як спорт, політика, побутове життя. Мемі дуже швидко розходяться по Інтернеті та соціальним мережам, тому що вони викликають посмішку та сміх.

Користувачі, які вперше побачили якийсь мем, найчастіше відсилають його своїм друзям, а ті своєю чергою своїм. Їхнє поширення в мережі може йти за допомогою розсилки листів на електронну пошту, на форумах, у блогах, «офісній» розсилки, роликів, флеш-ігор, конкурсів. Він надзвичайно зрозумілий,

миттєво запам'ятовується і тому може вплинути. Не дарма мемів називають вірусом розуму. Використання мемів має як плюси, і мінуси. Коли мем, що народився в Інтернеті, старіє, спілкування мережі має максимальну опору на образотворчий контент.

Також можна спілкуватися за допомогою смайликів, стікерів (смайли-картинки більшого розміру), відеороликів, анімації і т.д. Ще одна картинка, яка не мотивує людей, а навпаки, демотивує – це демотиватор, який найчастіше трактується як пародія на мотиватор. Зазвичай, на чорному тлі зображується

картинка, а під нею підпис білим або жовтим шрифтом. Створювали демотиватор для сміху. Але, незважаючи на жартівливе призначення, багато користувачів сприймають інформацію з них всерйоз, і буває, що навіть усвідомлено слідуєть цим «приписам» демотиваторів.

Вікторина - гра, що полягає у відповідях на усні або письмові питання з різних галузей знання. Вони привабливі тим, що є відмінним способом для користувачів соцмереж блиснути своєю ерудицією, перевірити знання, позмагатися з однолітками. Але в той же час у них можуть бути закладені механізми впливу, що виявляються в таких прийомах, як «Свої хлопці», за допомогою якого створюється хибне відчуття близькості до якоїсь групи; або

"Разом з усіма", що використовуються для інспірації колективних дій.

Реклама в соціальних мережах – це процес залучення відвідувачів соціальних мереж на свої або чужі сайти на основі партнерства або комплексу заходів щодо використання соціальних мереж як канали для просування різних компаній та вирішення інших бізнес-завдань. Як правило, більшості користувачів реклама мало цікава, тому що займає багато місця на сайті і часом занадто заважає сконцентрувати увагу на будь-чому. Але нерідко завдяки рекламі користувачі переходять з одного сайту на інший, знаходять для себе нові інтереси, які часом бувають небезпечні.

Опитування – це спосіб збору первинної інформації, найбільше застосовуваний у соціальних дослідженнях. Завдяки відповідям на спеціально підібрані питання можна точно сформулювати картину інтересів сучасної молоді,

їх моральні підвалини та думки на той чи інший рахунок. Також нерідкі випадки, коли після відповіді на опитування анкетований задасться питанням «чому я відповів так, а не інакше?». Подібне може легко призвести до зміни думки та моральних позицій, переосмислення погляду на світ.

Останнім часом широкого поширення набули розіграші - заходи з певними умовами, результатом яких є виграш одним із учасників (або декількома) заздалегідь оголошеного призу. Спрямованість деяких розіграшів може становити небезпеку становлення людини як громадянина суспільства.

Навколишній світ сприймається в яскравих та різноманітних кольорах та їх відтінках. Тому не дивно, що насамперед, відкриваючи той чи інший сайт, групу, сторінку, користувачі звертають увагу на оформлення. Насамперед цікавий колір сайту, наскільки він яскравий і приємний при сприйнятті. Кожен колір має своє значення, він по-своєму впливає на психіку та емоції людини.

Наприклад, червоний колір, що символізує пристрасть, підвищує тонус. Зелений, навпаки, сприяє розслабленню.

Соціальні мережі мають відповідний програмний інструментарій. У розділі «Статистика» з метою аналізу ефективності ми можемо бачити динаміку відвідуваності, зворотний відгук, кількість репостів, географію учасників, їх вік та стать тощо.

Можна простежити щоденне охоплення аудиторії, враховуються користувачі, які переглянули записи спільноти на «стіні» або у розділі «Новини» по днях, тижнях, місяцях.

Комунікаційне агентство Plusone провело дослідження, як 24 лютого змінило картину для діджитал у тому числі, станом на липень 2022 року. Деякі соціальні мережі втратили велику кількість користувачів.

YouTube залишається на колишній позиції – 23 млн.

Facebook – 15,6 млн.

Instagram – 13,2 млн.

TikTok також зберігає 4-й рядок – 12 млн. [Ошибкa! Источник ссылки не найден. Ошибкa! Источник ссылки не найден.]

На малюнку 2.1 видно перевагу TikTok серед молоді аудиторії. YouTube воліє дивитися старше покоління.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Малюнок 2.1. Порівняння відеохостингу YouTube та платформи коротких відеороликів TikTok. (Ошибка! Источник ссылки не найден. Ошибка! Источник ссылки не найден).

НУБІП України

Сильно змінилася після початку війни в Україні статистика соціальних мереж Facebook, Instagram.

Facebook – кількість українських користувачів зменшилася на 150 тис. і становить 15,6 млн.

НУБІП України

Instagram обвалився на 2,5 млн і зараз налічує 13,2 млн акаунтів.

НУБІП України

НУБІП України

Згідно з дослідженням на коливання могло вплинути:

- більшість користувачів Instagram виїхала за кордон;
- українці стали менше проводити часу у соцмережах.

Можливо, Фейсбук по-іншому став обчислювати географічну прив'язку

користувача, ніж Інстаграм. Наприклад, якщо людина поїхала до Польщі, то

Facebook може визначити її в українській аудиторії, а Instagram уже до польської.

Практично у кожній області видно різниця до/після початку війни.

Зниження популярності фейсбук спостерігається на тимчасово окупованих

територіях (Херсонська, Миколаївська та Харківська області). Зростання зафіксовано у Дніпропетровській та Черкаській областях.

НУБІП Україна

Малюнок 2.3. Ситуація щодо регіонів України [Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Отже, для популяризації патріотизму у молоді найефективніше використовувати такі соціальні мережі, як YouTube, Facebook, Instagram, TikTok.

Також вважаємо за важливе звернути увагу на оформлення сайту (групи).

Яскрава заставка, яка запам'ятається користувачеві це те, на що слід звернути особливу увагу. Короткі повідомлення до 140 символів дають можливість зацікавити читача подією, оскільки молодь краще сприймає короткі тексти із найважливішою інформацією. У зв'язку з цим головна (стартова) сторінка соціальної мережі повинна використовуватися тільки для розміщення важливих інтернет-посилань на актуальні теми та новини, які опубліковані на інших інформаційних ресурсах, у тому числі інші соціальні мережі. Якщо уривок зацікавить, користувач обов'язково перейде за посиланням і отримає докладніше необхідну інформацію. Модераторам корисно стежити за статистикою, щоб знати, коли аудиторія найбільш активна. Таким чином, інформація, що публікується, буде мати більший охоплення. Наприклад, зараз це дуже зручно робити в "Instagram": простеживши за системою "лайк-репост"

Проведення конкурсів чи вікторин дозволить підвищити активність користувачів. Конкурси позитивно впливають на активність у групі. У деяких просування груп у соціальних мережах побудовано саме на конкурсах, що дає добрі результати. Для успішного конкурсу необхідно: продумати та прописати чіткий механізм: що потрібно зробити, коли буде результат та яким чином визначать переможця; розіпрати цінний приз; прорекламувати конкурс, використовуючи всі наявні канали (сайт, розсилку, соціальні мережі) та, за необхідності, задіявши рекламу.

У маркетингу існує таке поняття як SMM-просування, яке є сферою інтернет-послуг з просування товарів або будь-яких послуг з використанням психології покупців, знання апаратних можливостей соціальних мереж і т.д. [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. І як у маркетингу ми також можемо прислухатися до порад психологів та маркетологів, а саме застосовувати: яскраве оформлення контенту, змістовні нешаблонні новини, використання медійних чи відомих осіб, вмиле використання гумору, поєднання тематичного контенту з розважальним (листівки, вітання, «мотиватори»). Наприклад, як причетні до патріотизму медійні особи можуть виступати відомі спортсмени, молодіжні лідери, молоді підприємці, які викликають повагу, можуть підносити любов до Батьківщини в ненав'язливій формі.

Дослідницька робота, проведена з метою ранжирування зазначеного інструментарію за рівнем впливу на молодіжну аудиторію, буде описана нижче..

У сучасних умовах соціальні мережі стають майданчиком як інформаційного впливу, і протидії. Механізми деструктивного впливу соцмереж на менталітет молоді були розглянуті вище.

Сьогодні відстежувати та аналізувати зазначені механізми особливо важливо, щоб мати можливість захистити свідомість від впливу, бути готовим до нього там, де, здавалося б, оточують звичайні користувачі з такими ж інтересами, проблемами та потребами, як і будь-хто з нас. Основні положення Концепції громадянського виховання можна як опис завдань виховної системи, що включає державні установи, громадські організації, нормативно-правову базу виховної,

освітньої та масової просвітницької діяльності. А також в основу виховної системи входить комплекс заходів щодо формування патріотичних почуттів та свідомості громадян України [Ошибка! Источник ссылки не найден].

Усі соціальні рівні, такі як сім'я, навчальні заклади, трудові, військові та інші колективи та органи державного управління мають бути охоплені системою громадянського виховання. Безперечно, вона передбачає організацію заходів патріотичної спрямованості на всіх рівнях, так і індивідуально-виховної роботи з кожним індивідом.

Отже, можна назвати ряд позитивних аспектів використання соціальних мереж у вирішенні виховних завдань: індивідуальність спілкування, подолання стандартів комунікації «педагог-студент», а у зв'язку з тим комунікативний інтерес; широкий доступ до різнопланової інформації, що спонукає до пізнавальної діяльності; відкритий обмін думками та розширення спектру соціальних контактів, що сприяє проектній діяльності.

Важливим сучасним завданням є формування патріотизму в соціальних мережах. Розглянемо докладніше виховний потенціал соціальних мереж, інформаційно-комунікаційних технологій та інструментарію у реалізації проектів громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів.

З одного боку, студентська молодь є тим соціальним прошарком, який виступає об'єктом громадянського виховання. Але в силу своєї специфіки успішно виступає і суб'єктом громадянського виховання, оскільки саме цій соціальній групі властиві прагнення самореалізації та якісної зміни соціуму.

Результат, успіх виховного процесу багато чому визначається духовним простором студентського середовища, що зумовлює найважливіший етап соціалізації особистості, сприяє прийняттю чи запереченню суспільно значущих цінностей.

На жаль, безліч опитувань серед підлітків і молоді показує, що рівень їхнього інтересу до соціальних і політичних процесів, що відбуваються навколо, а також рівень їхньої поінформованості про історичне минуле своєї країни недостатньо високий. На нашу думку таке ставлення багато в чому обумовлено

тим, що в системі освіти, як і раніше, превалюють лише традиційні форми навчання та виховання, у тому числі й у плані громадянського виховання та патріотизму.

Разом з розширенням та збагаченням традиційних форм роботи на всіх рівнях також необхідний розвиток форм та методів громадянського виховання на основі нових інформаційних технологій. Нові інтернет-можливості, змінюючи соціум, формують нові потреби та відкривають недоступні раніше можливості. Молодь все ширше практикує всілякі інформаційно-комунікативні технології у процесі навчання і самоосвіти, а й як щоденного спілкування, використовуючи десктопні (планшети тощо.) і мобільні пристрої.

На наш погляд, у сучасних умовах потрібна підтримка принципово нових технологій виховання, що стимулюють самонавчання, самовиховання та саморозвиток. У зв'язку з цим різні студентські громадські об'єднання (органи студентського самоврядування – студентські профкоми, студради, старостати, спілки, асоціації, а також наукові товариства, політичні, спортивні, творчі та інші клуби) можуть стати необхідною ланкою у вищому навчальному закладі, чия діяльність спрямована як на організацію формальної (офіційної) суспільно-корисної діяльності, і на довільне (неформальне) об'єднання молоді за інтересами. Всі ці форми групової комунікації (завдяки сучасним технологіям) можливі у форматі віртуальних майданчиків на базі соціальних мереж, що може відкривати нові можливості у реалізації компетентнісного підходу у ВНЗ. Отже, перед викладачем стоїть переважно завдання входження у вже існуюче комунікативне середовище, а чи не конструювання його на порожньому місці.

Як показують дослідження, студенти та викладачі активно використовували різні інтернет-технології на різних рівнях. На сьогоднішній день студенти самі організуються на базі соціальних мереж, створюючи групи та спільноти різних рівнів. Як показали дослідження, проведені у Відокремленому структурному підрозділі «Боярський фаховий коледж НУБіП України», усі студентські групи коледжу мали власні групи "Viber" і «Telegram».

На думку студентів, однією із затребуваних форм організації самостійної

роботи студентів є робота з ресурсами мережі Інтернет. У ході опитування виявили бажання студентів бачити більше інтернет-проектів. Поясненням даної тенденції є кількість часу, що збільшується, проведеного студентами в мережі інтернет в порівнянні з тією ж бібліотекою. Окремо варто наголосити на необхідності у фахівцях, які володіють навичками роботи в мережі інтернет і готовими до впровадження інноваційних технологій.

Згідно з результатами опитування студенти віддали перевагу соціальним мережам перед іншими платформами як освітній ресурс. Відзначаючи переваги соціальних мереж, викладачі вказували, що головним з них є те, що вони виступають основним середовищем буття студентів. Для студентів таких переваг виявлялося набагато більше: оперативність комунікації, звичність, масштаби потенційної комунікації коїться з іншими людьми.

Цікаво, що більшість студентів поставили знак рівності між живим і віртуальним спілкуванням, при цьому негативно відповідають на наявність у них інтернет залежності. Респонденти вважають соціальні мережі корисним ресурсом, які допомагають як у навчанні, так і в дозвіллі, хоча і мають негативні риси.

Як проміжний висновок ми можемо відзначити, що самі студенти як цільова аудиторія соціальних мереж явно висловлюють своє бажання бачити їх частиною освітньої системи. Проте, з низки чинників цей процес вимагає від викладачів як рушійної сили цього процесу, істотного корисування своїх професійних навичок.

Отже, виховання патріотизму як цінності вимагає не тільки врахування особливостей комунікації викладач-студент, а й особливостей функціонування простору соціальних мереж.

Проаналізувавши попередні дослідження, запровадимо поняття **«інформаційно-комунікаційні технології у громадянському вихованні»** – це спеціалізовані ресурси мережі Інтернет, які мають можливість усвідомленої цілеспрямованої взаємодії користувачів та створення спільного контенту патріотичної спрямованості за допомогою сервісів, що надаються цим ресурсом

(див. Додаток А).

Практика виховної роботи показує, що студенти, вступивши до університету, включаються до структури діючих соціальних груп. Наприклад, це популярні університетські групи, веб-сторінки факультетів або веб-спільнота, створена студентами академічної групи. Окрім цього, діючі структури (профспілка чи студради) мають неофіційні сторінки у популярних мережах, активно використовують їх для супроводу своїх позанавчальних заходів.

Технічні характеристики соціальних мереж багато в чому визначають причини, чому офіційні підрозділи також використовують соцмережі загального доступу. Припускаємо, що мережі можуть надати можливість для формування спеціалізованих (інноваційних) педагогічних мереж, у яких все коло педагогічного процесу (викладачі, студенти, батьки, що навчаються) будуть включені в освітній процес. Варто зазначити, що офіційні мережеві ресурси мають низку загальних недоліків, що робить їх неконкурентними в порівнянні з популярними серед студентів мережами "Viber" і «Telegram».

Дослідження за результатами опитувань користувачів дозволяє сформулювати ряд висновків:

- 1) тематичні інтернет-ресурси є розрізненими та мають різні технічні характеристики, у той час як мережа «Telegram» в єдиному стилі та інтерфейсі;
- 2) відзначаємо незначну участь викладача у зміні ключових аспектів функціонування групи;
- 3) у мережі користувач здатний самостійно завантажити документи, залишити коментар, поставити тему, а на офіційних ресурсах ці функції контролюються адміністратором;
- 4) можливості офіційних інтернет-ресурсів часто обмежені;
- 5) інформація про автора повідомлень на офіційних сайтах обмежена.

Вказуючи на потенціал соціальних мереж, не можна не згадати про те, яку роль вони грають для студентів, обмежених з різних причин у можливостях отримання знань. Мова може йти про відсутність з поважних причин студентів очної форми навчання, студентів заочників, молодих мам, які бажають

продовжити навчання зі своєю групою без відриву від навчального процесу. Цим та іншим групам студентів допомагають соціальні мережі. Як зазначають викладачі коледжу, внаслідок включення соціальних мереж до навчального процесу через створення інтернет-групи, підвищилася відвідуваність, скоротилася кількість відрахованих та боржників, підвищилася активність у позанавчальній роботі.

Окремо слід згадати про студентів, які з причин психологічного характеру що неспроможні повністю розкрити свій потенціал у освітньому процесі. Для них соціальні мережі можуть стати альтернативною та більш продуктивною формою комунікації. Дистанційна освіта (ДО) є формою, на яку соціальні мережі також зазубувані як додатковий ресурс комунікації. Як основні переваги соціальних мереж у системі ДО називаються: безкоштовність, зручність сервісу розсилки повідомлень, можливість розміщення додаткових матеріалів різних типів.

Увага саме до соціальних мереж у новій освітній системі зумовлена також роллю соціальних ЗМІ, що відкриває можливості для моніторингу, активний розвиток інформаційного простору дозволяє використовувати нові методи моніторингу, зокрема дослідження соціальних мереж.

На сьогоднішній день у студентському середовищі вже склалися мережеві групи та спільноти, у яких існує внутрішній дискурс. Подібна освітня діяльність мереж носить переважно неформальний характер, тому часто не потрапляє до уваги дослідників, що також призводить до недооцінки можливості мереж.

Багато аспектів життя вищого навчального закладу, які безпосередньо стосуються студентів, але не висвітлюються на офіційних ресурсах, обговорюються саме там.

Як проміжний висновок ми можемо відзначити, що соціальні мережі на сьогоднішній день не можуть розглядатися як оптимальне середовище для розвитку освіти, але ціла низка факторів роблять присутність в ній викладачів необхідною. Перед вузами вже не стоїть питання, чи використовувати інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) чи ні. Вони мають це робити, щоб

зберегти конкурентоспроможність.

Як соціально-технічні аспекти освітніх мереж так особистісний аспект студентів та викладачів, задіяних у цьому процесі, перешкоджає їхньому повноцінному розвитку на професійному рівні. Науковці пропонують виділяти три складові особистості педагога у віртуальному просторі: загальнокористувацький, загальнопедагогічний та предметно-педагогічний. У першому випадку йдеться про технічну грамотність, у другому – про вміння здійснювати педагогічну діяльність в інформаційному середовищі та у третьому – використання ІКТ у конкретних ситуаціях **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Дослідниками виявлено кілька аспектів цієї взаємодії у соціальних мережах – технічний, соціальний та організаційний. На сьогоднішній день немає єдиного механізму, який дозволив би оперативно отримувати системну консультаційну підтримку, містив навчальні матеріали, дозволяв ознайомитися з досвідом колеґ **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Часто ризики у віртуальному просторі обумовлені саме технічним, а чи не соціальним чинником. Говорячи про технічну складову, не можна не згадати і про те, що часто викладач повинен виступати як наставник і в цій галузі.

Незважаючи на стереотипне уявлення про те, що молоде покоління більш просунуте в освоєнні ІКТ, на практиці ситуація дещо інша. Занурення у соціальні мережі часто призводить до зниження рівня компетентності студентів. Зокрема, йдеться про низький рівень розвитку навичок пошуку необхідного контенту, відсутність правил мережевого етикету учасників та слабку засвоєність матеріалу. Таким чином, при роботі в соціальних мережах, які самі по собі мають колосальний адитивний потенціал, важливо переключити увагу студентів саме на вирішення освітніх завдань.

Слід підкреслити, що ті самі соціальні мережі (наприклад, "Фейсбук") можуть використовуватися для різних груп студентів. У кожному разі необхідно враховувати специфіку цієї групи. Певною соціальною проблемою може бути різниця в цінностях між викладачами та студентами як соціальними групами, що

відображається в їх сприйнятті присутності один одного в соціальних мережах. Ми вважаємо, що при формуванні мережевого простору в освітньому процесі вирішальну роль відіграє викладач, який має чітке уявлення про ціннісні орієнтації молодіжного середовища.

У ході дослідження нами зроблено спроби дати відповідь на питання про навички використання студентами комп'ютерної техніки, визначити знання та вміння, які педагоги здатні донести до своїх вихованців. Висновки показують, що студенти відчують при взаємодії з інтернетом здебільшого позитивні емоції, а викладачі вдвічі частіше негативні емоції. Для перших інтернет – засіб розваги, отримання відео та аудіо інформації, а для других – комунікації та спілкування.

Присутність у соціальних мережах вимагає від викладача вироблення чітких правил поведінки та їх дотримання, розуміння особливостей соціокультурного простору мереж. Соціальна мережа змушує переглядати межі приватності та публічності, до чого не всі викладачі виявляються готовими. Якщо для нього соціальні мережі є звичним «довкіллям», то найчастіше не лише погіршує якість комунікації. Використовуючи мережі як інструмент дозвілля та простір, вільний від стримуючих статусних професійних норм, викладач часто не приділяє належної уваги контенту, дозволяючи собі розмішувати на сторінці нотатки про їжу, гардероб, а також різні матеріали низької культурної цінності. Маючи на це право як приватна особа, викладач не готовий до наслідків такого іміджу, які далеко не однозначно сприятливі.

Оцінюючи спілкування студентів і викладачів у соціальних мережах, згідно з якими останні часто допускають спотворення особистих імен і прізвищ, розміщують на аватарі різного ступеня коректності фотографії, допускають зміну стилів спілкування в соціальній мережі. Теоретично для вирішення своїх професійних завдань викладачі крім своєї сторінки створюють окремі групи в мережі, проте на практиці часто студенти можуть вільно вторгтися в особистий простір педагога, до чого він не завжди готовий.

Говорячи про особистість педагога у віртуальному просторі, ми хотіли б

окремо наголосити на необхідності більш уважного ставлення до ризиків соціальних мереж як способу комунікації. Ця низка авторів відзначають, що взаємодія у віртуальному просторі призводить до створення нових конфліктних ситуацій, для вирішення яких педагог повинен демонструвати найчастіше вищий рівень грамотності, професіоналізму та дотримання етичних норм, ніж це потрібно в «класичних» аудиторних умовах. У НУБіП це проблему було вирішено переходом на систему Elearn, в рамках якої задається більш жорстка система взаємодії викладача та студента. Іншим прикладом вирішення цих проблем є створення викладацької соціальної мережі, де відбувається основна взаємодія, а вже готові рішення виносяться у навчальний процес та доносяться до студентів.

На сьогоднішній день у нашій країні існує структура соціальних мереж, що склала, лідером якої виступає ресурс «Фейсбук». Також функціонують безліч сервісів, побудованих на основі мережевої структури, що дозволяє створювати профілі, обмінюватися повідомленнями та створювати списки контактів. Соціальні мережі сучасного типу об'єднують у собі безліч функцій інших сервісів, завдяки чому користуються популярністю у суспільстві та серед студентства. Деякі соціальні мережі, такі як блогосфера або професійні мережі, виявились затребуваними певними групами. Загалом освітня система змушена підлаштовуватись під існуючу систему присутності студентів у соціальних мережах.

Зарубіжний досвід використання соціальних мереж показує можливість їх використання в освіті на формальному та неформальному рівнях [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Ефективність їх використання залежить багато в чому від особистості викладача та його компетентності як у технічному, так і в соціальному плані. Західні дослідження також показали, що при всьому багатстві можливостей соціальні мережі не можуть використовуватися як рівнозначна заміна класичним методам викладання, оскільки не виявлено явного зв'язку між якістю навчального процесу та використанням соціальних мереж. З іншого боку, потенціал соціальних мереж настільки великий, що може використовуватися у межах навчального процесу, а й у позанавчальній діяльності.

Незважаючи на те, що мережа «Фейсбук» не створена спеціально для вирішення освітніх завдань, вона має цілу низку технічних та соціальних переваг перед існуючими освітніми ресурсами. Загалом розвиток соціальних мереж потребує врахування технічного, соціального та організаційного факторів. У першому випадку йдеться про необхідність підвищення кваліфікації викладачів у сфері інформаційних технологій, а також прищеплення певних навичок студентам під час роботи у мережах. Соціальний чинник означає необхідність урахування різних ціннісних орієнтацій студентів та викладачів як акторів (учасників) процесу комунікації у соціальних мережах. Під організаційним чинником розуміється перебудова педагога з урахуванням необхідності побудови професійних комунікацій в інтернет-просторі.

Педагогічні засоби зі зростанням інформації поступово стали обов'язковим компонентом педагогічного процесу. До них належать навчальні посібники, навчально-виробниче та навчально-лабораторне обладнання, комп'ютерне та мультимедійне забезпечення, організаційно-педагогічні засоби тощо.

М. Бургін виділяє низку методів громадянського виховання: позитивного прикладу; переконання; вправ. Перший метод передбачає проведення краєзнавчої та пошукової роботи, походи місцями слави Героїв УПА, відвідування музеїв, екскурсії історичними та пам'ятними місцями. Метод переконання включає низку форм патріотичної спрямованості: тематична кураторська година, бесіди, семінари, тематичні вечори та концерти. Метод вправ полягає у проведенні трудових, благодійних, екологічних акцій, уроків мужності, тематичних вечорів з вивчення національної символіки та геральдики.

Значну увагу у реалізації державних завдань у сфері громадянського виховання молоді приділяється роботі в Інтернеті. Так, системою заходів щодо інформаційного забезпечення в галузі громадянського виховання передбачається оновлення баз даних, моніторинг інтернет-сайтів та блогосфери, інформаційно-аналітичних матеріалів патріотичної спрямованості в електронному просторі, а також електронних та друкованих засобів масової інформації, що спеціалізуються на патріотичній тематиці.

У системі вищої освіти патріотизм формується у студентському середовищі шляхом використання методик:

масового мережевого інформування (тематичне інформування з метою актуалізації у молоді інтересу до історії та культури своєї країни);

– визначення позитивних прикладів (описи героїчних фактів тощо);

– створення системи мотивації;

– модераторів питань, організацію дискусій з метою вираження громадянської позиції учасників;

– організації тематичних опитувань, анкетування, що виявляють

особисте ставлення респондента до актуальних тем;

– залучення до практики (плеспрямовану діяльність патріотичних організацій, ініційовані ними акції та заходи).

Отже, соціальні мережі надають основний вплив на свідомість користувачів. Це обумовлено ілюзіями переконливості та ефективності, що витають у мережах, можливостями нібито задовольнити свої духовні чи статусні потреби, через стиль життя транслювати світові ангажовані кимось цінності, впливати тим самим на поведінку людей у віртуальному та реальному світі.

Соціальні мережі є інформаційним ресурсом, що відображає діяльність тієї чи

іншої організації чи, наприклад, студентського проекту, що містить патріотичний контент. Формування патріотизму за допомогою соціомережевих механізмів може походити від особистості, соціальної групи або самих користувачів. Інтеграція мобільних пристроїв з інформаційними ресурсами

призводить до того, що офіційні сайти патріотичних організацій починають розповсюджувати свої сторінки в соціальних мережах, наприклад, у соціальних мережах Facebook та «Telegram», а також мають обліковий запис у мережі Youtube.

Отже, цілком очевидно, що соціальні мережі дедалі більше впливають життя суспільства. Вони є сприятливим середовищем поширення політичних ідей та його впровадження у свідомість людей. Соціальні мережі, несучи комунікативну та інформаційну функції, здатні стати потужною зброєю

інформаційних атак, з одного боку, і з іншого боку - послідовної інформаційно-роз'яснювальної роботи, зокрема з метою профілактики поширення антиукраїнських настроїв, формування якостей громадянина-патріота. З метою громадянського виховання молоді важливо всіма інформаційними каналами надавати інформацію, що дозволяє самостійно мислити, спонукає перевіряти точність інформації.

Ситуація ускладнюється тим, що існує міжпоколінний розрив, один із проявів якого полягає у майже повній відсутності в соцмережах людей за п'ятдесят. Молодь у комп'ютерах та мобільних телефонах проживає наодинці з собою та своїми ровесниками. Без батьківського контролю можуть з'явитися різні агенти впливу і «рятівним жилетом» (поки що на державному рівні не будуть вироблені заходи захисту від загроз, що походять від мереж) залишається любов до Батьківщини.

Патріотизм – це високе почуття, яке вічне, доки існує поняття «Батьківщина»; воно може тліти і знову спалахувати залежно від ситуації. Адміністраціям університетів необхідно активно розширювати сферу свого впливу на соцмережі, не уникаючи при цьому обговорення гострих питань, аби зберегти «своє обличчя». Виховати та сформувати вміння захистити своє почуття патріотизму в соціальних мережах шляхом використання певних педагогічних механізмів є основним завданням викладачів, наставників, тьюторів, модераторів патріотичних сайтів, блогерів та інших зацікавлених осіб.

Сучасні інтернет-технології дозволяють оперативно донести до кола людей соціально корисну ідею, привернути увагу до проблеми, задати ціннісні орієнтири. Намічені виховні цілі досягаються тим, що студенти самостійно поповнюють знання, роблять висновки, визначають ступінь залучення до проектної діяльності у спеціально організованому інтернет-середовищі. На наш погляд, важливо, щоб цей величезний пласт у житті молодих людей не залишався поза сферою педагогічного впливу.

На нашу думку, такий інтернет-педагогічний вплив може мати інформаційно-просвітницький характер (анонси та фото-звіти заходів,

історичний екскурс про факти та особи, веб-семінари);

– консультативний характер (питання-відповіді на цікаві теми в галузі історії, політики, культури тощо, рекомендації щодо електронного фонду художньо-патріотичних літературних та музичних творів тощо);

– дискусійний характер (обговорення переглянутих фільмів, передач, історичних та політичних подій);

– діагностичний характер (виявлення та профілактика антиукраїнських настроїв, націоналізму та інших соціально-негативних явищ тощо).

У свою чергу, застосування інформаційно-комунікативних технологій є перспективним напрямом у діяльності викладачів та модераторів інтернет-проектів у процесі формування їхньої власної педагогічної культури.

Спектр запропонованих форм взаємодії різноманітний: анонси соціальних акцій, патріотичних заходів, конкурсів; соціальні проекти, інтернет-голосування, розміщення соціальної реклами тощо.

У вищому навчальному закладі взаємодія з студентами може здійснюватися адміністративними структурами (управліннями виховної роботи, деканатами тощо), педагогами-кураторами та громадськими організаціями

(спілками студентів, профспілковими організаціями, патріотичними волонтерськими центрами, радами студентів гуртожитків, клубами Міжнародної дружби, брейн , історичними клубами і т.п.)

Отже, виховний потенціал соціальних мереж та інформаційно-комунікаційного інструментарію у реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів полягає у розширенні педагогічного впливу модератора проекту на його учасників в результаті інтегрування педагогічних прийомів та методик з арсеналом інформаційно-комунікаційного інструментарію. Активне професійно-педагогічне

використання нових інформаційно-комунікативних технологій дозволить підвищити соціальну активність молоді, а також забезпечити історичну наступність, відродити духовність у суспільстві, зміцнити національну безпеку, у державі.

Таким чином, вивчення особливостей проявів патріотизму в студентському середовищі є зараз одним із пріоритетних напрямів у діяльності освітніх установ вищої освіти, що уможливило здійснення широкого спектру соціальних, патріотичних взаємодій, що характеризують патріотичну орієнтацію молоді у соціальному просторі сучасного суспільства.

Ми вважаємо, що використання інтернет-технологій, особливо соціальних мереж, має високий виховний потенціал, є новим видом партнерства студента та педагога. При цьому віртуальне середовище (офіційний сайт вищого навчального закладу чи громадських організацій, соціальні мережі «Telegram», «Інстаграм» та ін.) може стати сферою, де основи патріотичного світогляду можуть бути представлені професійно.

2.2. Модель громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Аналіз проблеми дослідження поставив перед нами завдання розробки спеціальної моделі, реалізація якої в умовах вищого навчального закладу дозволить запровадити проекти громадянського виховання з використанням інформаційно-комунікаційного інструментарію.

Перш ніж перейти до розробки моделі реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій, розкриємо сутність поняття «модельовання». На думку А.Василюка [Ошибка! Источник ссылки не найден.], модельовання в педагогіці є одним з основних методів теоретичного пізнання, при якому дослідження об'єктів пізнання здійснюється за допомогою побудови та вивчення моделей реально існуючих предметів і явищ визначення чи раціоналізації методів їх побудови, поліпшення їх показників, управління ними тощо. Модель виступає як аналог об'єкта дослідження, подібного до даного об'єкта, але не тотожного йому. Велика складність, багатofакторність та динамічність педагогічних об'єктів суттєво ускладнюють модельовання

педагогічних явищ.

Нами обрано структурно-функціональну модель, яка схематично представляє зображення структурних компонентів, зв'язків між ними та їх функціональне наповнення, основою якої є орієнтація системи виховної діяльності у вищому навчальному закладі на створення умов для формування патріотизму засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Даний тип моделі дозволяє наочно уявити сам процес, розкрити його внутрішню будову, показати зв'язок між структурними компонентами і визначити функції, виконувані кожним їх.

Розроблена структурно-функціональна модель містить цільовий, методологічний, змістовний, організаційно-технологічний та оціночно-результативні блоки та складається з взаємопов'язаних один з одним структурно-функціональних елементів, що розкривають обґрунтоване уявлення про мету розвитку; компонентах (принципах та підходах) формування патріотизму; про методи, форми, технології та системотворчий механізм цього процесу; про результат науково-методичної підготовки.

Зазначена модель громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій містить цільовий, методологічний, змістовний, організаційно-технологічний та оціночно-результативні блоки. Модель складається із взаємопов'язаних один з одним структурно-функціональних елементів, що розкривають обґрунтоване уявлення про мету розвитку; компоненти (принципи та підходи) формування патріотизму; про методи, форми, технології та системотворчий механізм цього процесу; результат науково-методичної підготовки. Цільовий блок моделі забезпечує цілепокладання процесу на основі вимог законодавства до розвитку громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Метою даної структурно-функціональної моделі є формування патріотизму студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій як необхідної якості громадянина-патріота та майбутнього фахівця. Для досягнення

поставленої мети сприятиме реалізація наступних завдань визначення: підходів та принципів проектної реалізації громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій; змісту програм громадянського виховання; форм, етапів, засобів та технологій формування патріотизму студентів; компонентів та критеріїв оцінки результату.

Описана модель представлена на малюнку 2.4.

ЦІЛЬОВИЙ БЛОК			
Ціль:	формування патріотизму студентів як необхідної якості громадянина-патріота та майбутнього фахівця		
Завдання:	<ul style="list-style-type: none"> •Визначити підходи і принципи реалізації інтернет-проектів по громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів; •визначити зміст програм формування патріотизму в інтернет-ресурсах; •визначити форми, етапи, засоби та технології формування патріотизму студентів; •визначити компоненти та критерії оцінки результату реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій 		
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БЛОК			
Підходи:	системний, проектний, особистісно-діяльнісний, середовищний		
Принципи:	цілісності, ієрархічності, структурності; цілеспрямованості, пріоритетності, гнучкості; гуманізації, демократизації, співоб'єктності опосередкованості		
ЗМІСТОВИЙ БЛОК			
Напрями виховання:	патріотичного	військово-патріотичне та культурно-патріотичне	
Зміст інтернет-проектів:	опис мети, завдань проекту; оформлення проекту; привернення уваги відвідувачів до заходів проекту (з використанням посилань, хештегів, репостів; підготовка тематичних рубрик, конкурсів, голосувань, завантаження фото та відео-звітів тощо)		
Зміст програм підготовки модераторів із формування патріотизму в інтернет-ресурсах громадянське виховання студентів у вищому навчальному закладі	Протидія ідеології в умовах вищого навчального закладу	Психолого-педагогічні основи виховання особистості	Сучасні освітні та інформаційні технології
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ БЛОК			
Етапи	формування патріотизму студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: адаптаційний етап – створення у ВНЗ системи роботи патріотичної спрямованості в інтернет-середовищі; процесуальний етап – реалізація патріотичних проектів в інтернет-середовищі; контроль-но-оцінний етап – динаміка підвищення рівня відповідної готовності викладачів та студентського активу		
Форми	організаційної роботи: майданчики обміну досвідом, науково-методичні семінари, школи активу, круглі столи, фокус-групи, курси підвищення кваліфікації викладачів вищому навчальному закладів		
Засоби:	Мультимедійні технічні / дидактичні матеріали, засоби навчання, мережа Інтернет		
Інформаційно-комунікаційні технології:	хештеги, реклама, акція, розіграш, опитування, вікторини, конкурси, оформлення, посилання на інше джерело, гумор, репости та ін.		

ОЦІНОЧНО-РЕЗУЛЬТАТИВНИЙ БЛОК	
Критерій:	когнітивний, мотиваційно-ціннісний, особистісно-діяльнісний
Рівні:	базовий, середній, високий
Результат:	підвищення рівня готовності викладачів та студентського активу до реалізації інтернет-проектів з формування патріотизму студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Малюнок 2.4. Структурно-функціональна модель реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Методологічний блок моделі формує її основу. Зазначена модель спирається на сукупність загальних підходів: системного, проектного, особистісно-діялісного, середовищного; та принципів: цілісності, ієрархічності, структурності, цілеспрямованості, пріоритетності, гнучкості, гуманізації, демократизації; співоб'єктності, опосередкованості (впливи через середовище).

Найперспективнішим способом організації управління під час вирішення унікальних завдань, виконуваних у умовах обмежень є **проектний** підхід. Він полягає у чіткому визначенні цілей, розробці програм для оптимального досягнення поставлених цілей, виділенні необхідних ресурсів для здійснення програм та формування організацій, які здійснюють керівництво їх виконанням.

Даний підхід обрано нами з метою дослідження, присвяченого проектній організації громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Особистісно-діялісний підхід визначає моделі, оскільки він передбачає, що у центрі навчання перебуває сам студент — його мотиви, мети, його неповторний психологічний склад, тобто, студент як особистість. Виходячи з інтересів студента, рівня його знань та умінь, викладач формує та спрямовує весь освітній (у тому числі виховний) процес з метою розвитку особистості студента.

Під інформаційним середовищем розуміють сукупність електронних ресурсів, апаратних та програмних засобів, що забезпечують доступ до необхідної інформації та комунікативну взаємодію користувачів середовища.

Середовищний підхід є інструментом, за допомогою якого можна керувати

процесом розвитку та формування особистості, середовища та суб'єкта управління. Найбільш ефективним засобом формування інформаційно-комунікативної компетентності є використання у навчальному процесі інформаційного середовища освітньої установи та середовищного підходу як методологічної бази.

У методологічному блоці моделі розглянемо докладніше використовувані принципи, які, на думку, корелюють із заявленими вище підходами.

Принцип цілісності відбиває зв'язок соціального виховання з іншими

чинниками, визначальними розвиток особистості. Він дає обґрунтування

процесу гармонійного розвитку людини як істоти біосоціальної та екзистенційної. Реалізація принципу цілісності сприяє упорядкуванню педагогічного процесу. У педагогічній практиці, як й у педагогічній теорії,

цілісність педагогічного процесу, як комплексність його завдань і засобів

реалізації знаходять вираження у визначенні правильного співвідношення знань,

умінь і навиків, відповідно до процесів навчання, виховання та розвитку, у поєднанні знань, умінь і навиків в єдину систему уявлень про світ та способи його зміни.

Ієрархічність – це різниця між цілями системи та цілями її елементів

(підсистем), які є для неї підцілями. Причому системи вищого порядку ставлять цілі перед системами нижчого порядку. **Принцип ієрархічності** передбачає

розгляд складних та великих систем як багаторівневих пірамід, у яких виділяються елементи рівнів управління. Кожна щабель здійснює управлінський

вплив на нижчі щаблі, але водночас і сама є керованою елементами вищого рівня.

Цей принцип використаний у зв'язку з тим, що у структурі виховної діяльності вищого навчального закладу спостерігається певна ієрархія рівнів на студента (наприклад, адміністрація – педагог – студентський актив – студенти).

Будь-яка структура – це сукупність стійких зв'язків, які забезпечують

цілісність об'єкта, створює здатність зберігати певні властивості, визначальних тотожність даного об'єкта себе. Принцип структурності передбачає розглядати досліджуване явище як певну систему взаємопов'язаних компонентів, дозволяє

проникнути всередину феномену, що вивчається нами, побачити його активізуючі і регулюючі механізми, його внутрішню будову.

Суть вимоги **принципу цілеспрямованості** в тому, що вся виховна, навчальна робота та кожна конкретна педагогічна задача повинні бути підпорядковані рішенням загальної мети виховання – формуванню особистості гуманіста, активного творця, громадянина та патріота, чи то у процесі навчання, чи у позанавчальний час.

Принцип пріоритетності являє собою ефективний спосіб розстановки завдань за ступенем важливості, наказує розділити майбутні справи на довго-, середньо- і короткострокові завдання, встановити їхню пріоритетність і діяти відповідно до неї. Організація проєктної діяльності тісно пов'язана з цим принципом.

Принцип гнучкості полягає у наданні планам та процесу планування здатності змінювати свою спрямованість у зв'язку з виникаючими непередбачуваними обставинами. Для здійснення принципу гнучкості плани повинні складатися так, щоб у них можна було вносити зміни, які б відображали зміни зовнішнього та внутрішнього середовища (плани повинні мати резерви).

Взаємодія педагога та студентів в інтернет-середовищі має спиратися на цей принцип.

Принцип гуманізації заснований на послідовному відношенні педагога до студента та вихованця як до самостійного та відповідального суб'єкта свого розвитку, передбачає реалізацію стратегії взаємодії з особистістю та колективом на основі суб'єкт-суб'єктних відносин. Цей принцип впливає на всі аспекти соціалізації особистості як у реальному, так і у віртуальному середовищі.

Принцип демократизації – це зверненість до особистості суб'єктів педагогічної взаємодії, розширення їхньої участі та співробітництва в ньому.

Сучасні технічні засоби розширюють можливості використання різних методів та прийомів у роботі зі студентами з урахуванням їхнього віку, рівня розвитку та підготовленості. З будь-якою категорією студентів процес виховання і навчання з допомогою комп'ютера можна організувати як цікаво і повноцінно з

інформаційної насиченості, а й адекватно їх можливостям. Принцип побудований на повазі до особистості студента в поєднанні з вимогливістю до нього, регламентує відносини педагогів та студентів та передбачає, що ці відносини будуються на довірі, взаємній повазі, авторитеті педагога, співпраці, доброзичливості, що вимагає від педагога вміння створити сприятливий психологічний клімат у групі.

Принцип співоб'єктності полягає у прийнятті ситуації суб'єкта. Щоб зрозуміти середовище, в якому знаходиться студент, потрібно відчувати, відчувати вплив цього середовища, стати співоб'єктом, оскільки учні бачать і чують чи не так, як педагог.

Принцип опосередкованості (Впливи через середовище) обраний нами, оскільки вплив через середовище більш результативний, бо він прихований під видимістю об'єктивності, природності того, що відбувається. Реалізація проектів зі студентами у соціальних мережах дозволяє вирішувати виховні завдання у звичному для студентів інтернет-середовищі.

Розглянуті принципи дозволяють спроектувати структурно-функціональну модель адекватно поставленим завданням дослідження.

У змістовному блоці моделі перераховано напрями громадянського виховання: **красназнавча діяльність, музейна робота, військово-спортивний напрямок, пошукова робота, історико-патріотична освіта, духовно-творчий напрямок.**

Проект - це самостійна творча робота студента, виконана ідеї до її втілення у життя з допомогою консультацій педагога. Інакше кажучи, це рішення, дослідження певної проблеми, його практична чи теоретична реалізація.

Особливе місце у цій моделі займає зміст програм формування патріотизму в інтернет-ресурсах, що має відповідати актуальним завданням виховання громадянина-патріота; враховувати можливість організації практичної роботи зі студентами у сфері громадянського виховання; бути орієнтованим на інтереси студентських груп чи окремих студентів. Програма окреслює межі обов'язкового наповнення діяльності, що організується, і визначає, що саме педагог повинен

отримати як продукт своєї професійної роботи.

В організаційно-технологічному блоці представлені етапи формування патріотизму студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: початковий (адаптаційний) етап – створення у ВНЗ системи роботи патріотичної спрямованості в інтернет-середовищі; процесуальний етап – реалізація патріотичних проєктів в інтернет-середовищі; контрольньо-оцінний етап – динаміка розвитку компетентності педагогів вищої школи (ПВШ) у питаннях формування патріотизму.

У зазначеному блоці моделі перераховані форми громадянського виховання студентів: майданчики обміну досвідом, науково-методичні семінари, школи активу, круглі столи, патріотичні акції та заходи, курси підвищення кваліфікації педагогів вищої школи. Крім того, в організаційно-технологічному блоці присутні нові інформаційні форми – форуми (дискусійні інтернет-майданчики), інтернет-голосування, інтернет-опитування тощо. У процесі формування патріотизму студентів з використанням інформаційно-комунікаційного інструментарію активно використовуються інтерактивні технології, кейс-технології та проєктні технології. У блоці також описані засоби: мультимедійні та технічні засоби навчання, мережа Інтернет, дидактичні матеріали, наочні експонати (результати пошукових розкопок, предмети прикладної народної творчості) та ін.

Оцінно-результативний блок забезпечує оцінку та подає результати громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій. У цьому блоці передічені критерії зазначеної оцінки. *Когнітивний критерій* визначається системністю знань, здатністю до тематичного узагальнення інформації, її аналізу, здатністю застосовувати отримані знання та вміння для вирішення конкретних завдань. У нашому дослідженні когнітивний критерій виявляється у готовності особистості до вивчення природи та проблематики патріотизму.

Мотиваційно-ціннісний критерій передбачає процес формування необхідних стимулів, які є зовнішнім спонуканням до навчання та виховання, яке

розвивається на основі усвідомлення як своїх особистих потреб, і потреб інших людей. Мотиваційно-ціннісний критерій у нашому дослідженні виявляється у позитивній мотивації до особистих ініціатив, здійсненню проєктів громадянського виховання; сталої потреби у провадженні діяльності патріотичної спрямованості; ціннісному ставленню до інтересів своєї держави та суспільства; усвідомлення значущості інформаційних та інтерактивних видів діяльності в мережі Інтернет, розуміння можливостей, переваг та недоліків, позитивних та негативних характеристик віртуальної комунікації.

Діяльнісний критерій відображає застосування навичок організації самостійної творчої діяльності, вибір найбільш успішної стратегії поведінки та тих чи інших прийомів розумової діяльності у вирішенні поставленого творчого завдання, нацленість на результат. У нашому дослідженні діяльнісний критерій включає вміння та навички застосування сучасних соціомережевих та проєктних технологій у громадянському вихованні студентів.

Кожен із критеріїв визначається низкою показників, які розкривають його зміст. Як показники нами використані для оцінки когнітивного критерію – знання середовища та проблематики (%), мотиваційного критерію – зацікавленість у використанні середовища (соціальних мереж) (%), діяльнісного критерію – реалізація інтернет-проєктів (кількість охоплення студентів).

Таким чином, вирішено вищепоставлене завдання розробки моделі громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

У цьому параграфі описано та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації інтернет-проєктів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Дані організаційно-педагогічні умови полягають в інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у теорію та практику педагогічної діяльності патріотичної спрямованості.

У системі вищої освіти патріотизм формується у студентському середовищі шляхом використання методик: масового мережевого інформування (тематичне інформування з метою актуалізації у молоді інтересу до історії та культури своєї країни); визначення позитивних прикладів (описи героїчних фактів тощо); створення системи мотивації; модерацію питань, організацію дискусій з метою вираження громадянської позиції учасників; організації тематичних опитувань, анкетування, що виявляють особисте ставлення респондента до актуальних тем; залучення до практики (цлеспрямовану діяльність патріотичних організацій, ініційовані ними акції та заходи).

У розділі розширено уявлення про можливості та специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій у громадянському вихованні та патріотизму студентів вищому навчальному закладів. Знання методів та інструментів інтернет-дії допоможе виконати завдання збереження цілісності держави, вибудовуючи систему ціннісних орієнтирів особистості в мережі, включення до процесу комунікацій педагогічних технологій.

Ми вважаємо, що використання інтернет-технологій є перспективним видом партнерства студента та педагога, студента та адміністрації, студента та громадської організації. При цьому існує середовище (офіційний сайт вищого навчального закладу чи громадських організацій, соціальні мережі) можуть стати простором, де основи патріотичного світогляду можуть бути представлені професійно.

Перспективи розвитку громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі з урахуванням переваг та ризиків соціальних мереж полягають: у проектній реалізації цієї сфери діяльності на основі розширення суб'єкт-суб'єктних відносин між керівником та учасниками проекту; активізації використання соціальних інтернет-проектів патріотичної спрямованості; у змістовності діяльності, спрямованої на профілактику екстремізму у віртуальному середовищі.

Намічені цілі виховання патріотичних якостей досягаються за рахунок реалізації інтернет-проектів, у ході участі в яких студенти самі відкривають для

себе нові знання, набувають навичок, роблять висновки, самостійно визначають ступінь залучення до колективної спільної діяльності, освоюють можливості та інформаційну культуру у соціальних мережах.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ III. ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА З ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Реалізація організаційно-педагогічних умов громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій

У цьому розділі «Дослідницька робота з громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій» обґрунтовано організаційно-педагогічні умови з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Виявлені та обґрунтовані організаційно-педагогічні умови полягають у забезпеченні функціонування інтегративного (адміністративно-управлінського та інформаційно-педагогічного) середовища щодо формування якостей громадянина-патріота, підготовці модераторів інтернет-проектів з числа викладачів та студентського активу; розробленні структурно-функціональної моделі реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Проводячи аналіз стану нормативно-правового та організаційно-методичного середовища громадянського виховання у вищому навчальному закладі, ми керувалися відповідними нормативними актами: державними документами України - Конституцією, законами, постановами Уряду. Та спеціалізованими програмами.

Відповідно до нормативно-правових джерел, правову базу громадянського виховання формують такі документи: Конституція, що визначає державний прапор, герб та гімн України; укази Президента України про день Державного Прапора України, про заходи державної підтримки громадських об'єднань, які ведуть роботу з громадянського виховання молоді; закони про військовий обов'язок та військову службу, про державну підтримку молодіжних та дитячих

громадських об'єднань.

У вищих навчальних закладах України розвитку громадянського виховання громадян приділяється велика увага, що також закріплено у нормативно-правових актах, таких як цільові програми, міжвідомчі плани, постанови про створення патріотичних центрів, організацію тематичних конкурсів, грантів тощо. Дані нормативні документи дозволяють відобразити регіональну специфіку, місцеві традиції.

Значне місце у системі громадянського виховання молоді приділяється організаціям вищої освіти незалежно від своїх організаційних форм та галузевої

приналежності. На даному рівні відповідно до вищевикладених нормативно-правових актів розробляється та затверджується низка документів, які враховують галузеву належність вищого навчального закладу, контингент студентів, структуру вищого навчального закладу тощо. В даний час рівень

можливостей для самореалізації особистості високий як ніколи: велика кількість різних навчальних шкіл для студентства, безкоштовних можливостей для творчого розвитку в кожному вищому навчальному закладі, проходження безкоштовних навчань та стажувань за кордоном та ін. покоління, одночасно зростають і ризики певних деструктивних проявів..

Проаналізувавши широкий спектр патріотичної діяльності, можна виділити такі основні напрямки громадянського виховання молоді:

історико-краєзнавчий напрямок включає систему заходів, спрямованих на вивчення історико-культурного коріння, усвідомлення неповторності своєї країни, нерозривності з нею, формування гордості за відкриття, подвиги та досягнення співвітчизників;

соціально-моральний напрямок включає усвідомлення і вміння керуватися вищими цінностями, ідеалами, орієнтуватися на соціально-значущі процеси та явища;

правовий напрямок включає у собі систему заходів, вкладених у формування правової культури та законслухняності, громадянської позиції;

військово-спортивний напрямок орієнтується на формування

здорового способу життя, підготовку до служіння Вітчизни та готовності до захисту рідної країни.

культурно-патріотичний напрямок акцентується на розвитку творчих здібностей молоді через залучення їх до музичного фольклору, народної творчості, свят, вивчення звичаїв та традицій.

Отже, проведена у кожному вищому навчальному закладі виховна робота, спрямована на формування патріотизму, виховання культури, толерантного ставлення до оточуючих, набуває найважливішого характеру і має ґрунтуватися на системі нормативно-правового забезпечення.

У процесі реалізації першої умови з організації функціонування інтегративного (адміністративно-управлінського та інформаційно-педагогічного) середовища з формування якостей громадянина-патріота створено нормативно-правовий та методичний супровід громадянського виховання студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, а саме створено внутрішню систему нормативно-правових актів НУБіП [Ошибка! Источник ссылки не найден.], [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Далі перейдемо до питання підготовки викладачів до роботи у інформаційно-комунікаційному середовищі у системі додаткової професійної освіти. У системі вищої освіти у соціалізації студента основна роль відводиться викладачеві вищої школи. Вплив викладачів спеціальних дисциплін суттєво при формуванні професійної ерудиції, любові до професії, почуття гордості, трудової та колективної відповідальності, а роль викладачів суспільних та гуманітарних дисциплін – у формуванні загальної культури, духовно-моральних цінностей.

На малюнку 3.1 представлено схему взаємодії учасників процесу реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

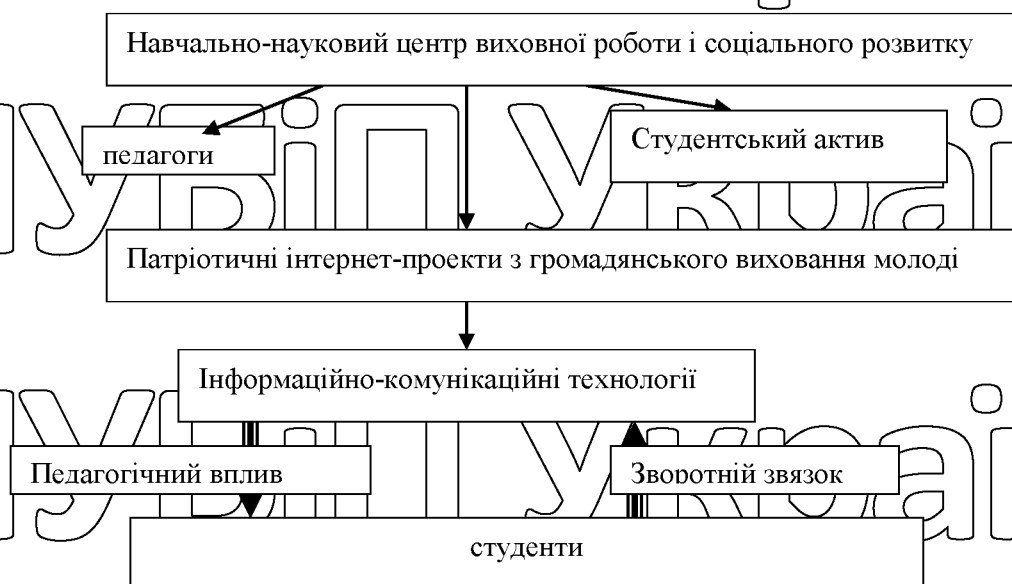
Адміністративна структура, що займається виховною роботою (Навчально-науковий центр виховної роботи і соціального розвитку) є основною координуючою ланкою, що забезпечує функціонування та розвиток

інтегративного середовища з формування якостей громадянина-патріота.

Педагог-куратор (у даній якості може виступити керівник клубу, тематичного гуртка, секції, керівник волонтерського центру тощо) та студентський актив, будучи найбільш активними організаторами та виконавцями програми громадянського виховання студентів, можуть координувати інтернет-проекти патріотичної спрямованості як модератори як самостійно, так і у взаємозв'язку.

Інформаційно-комунікаційні технології, що використовуються модераторами в інтернет-проектах, дозволяють отримувати зворотний зв'язок від студентів про якість реалізованих патріотичних проектів (заходів, акцій тощо), що дозволяє судити про їхню ефективність у вирішенні поставлених завдань щодо формування якостей громадянина-патріота у майбутніх фахівців-випускників вищої школи.

Педагогічний вплив студентів – відвідувачів даних інтернет-ресурсів – дозволяє спрямувати процес формування патріотичних якостей як в постійних учасників інтернет-проекту, і випадкових інтернет-користувачів.

Малюнок 3.1. Схема взаємодії учасників процесу реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій

У системі виховної роботи вищого навчального закладу чільне місце

займає педагог-куратор, особливо для студентів першого курсу. До обов'язків куратора входить підтримка комфортної атмосфери у навчальній групі, здійснення психолого-педагогічної підтримки, створення необхідних умов творчого самовираження кожного студента. Оскільки система громадянського виховання студентів постійно розвивається відповідно до соціального замовлення держави та суспільства, необхідно передбачити підвищення відповідної компетентності викладачів та студентів через систему додаткової професійної освіти.

Практика та опитування показують недостатній рівень підготовки викладачів до роботи у інформаційно-комунікаційному середовищі. Процес їхньої професійної підготовки до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічному процесі проходитиме ефективно, якщо:

- це буде цілісний процес, що реалізується через систему мотиваційно-морального, змістовно-процесуального, орієнтовно-професійного та оціночно-вольового компонентів;
- основними принципами процесу підготовки викладачів та студентів у ході підвищення кваліфікації виступають: принцип активності, усвідомленості, модульності у процесі навчання;

- при організації навчального процесу з реалізацією програми підвищення кваліфікації навчання буде створюватися обстановка, що сприятиме закріпленню у викладачів та студентів позитивного ставлення до діяльності щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічному процесі та критичного оцінювання своєї підготовленості до цього, стимулююча їх активність та самостійність щодо розвитку необхідних знань та умінь.

Розуміючи значущість соціальних мереж для студентів, викладачі в той же час нечітко уявляють можливості та варіанти їх застосування в педагогічній діяльності. Так, на питання анкетування (проведеного у Відокремленому структурному підрозділі «Боярський фаховий коледж НУБіП України») про участь педагога у різних заходах вищого навчального закладу патріотичної спрямованості, лише 18% респондентів відповіли, що систематично беруть

участь у заходах, виявляють активність та інтерес, а про застосування інформаційно-комунікаційних технологій у своїй практиці вказав лише 1% педагогів. Водночас аналіз педагогічних джерел показує безліч варіантів застосування інформаційно-комунікаційних технологій у позанавчальній діяльності та наявність різних характеристичних особливостей при їх застосуванні на формування компетенцій громадянського виховання та патріотизму.

Важливим є визначення можливостей соціальних мереж у розвитку системи виховної діяльності у вищому навчальному закладі, наприклад, застосування потенціалу соціальних мереж у вирішенні питань громадянського виховання шляхом аналізу активності студентів у наповненні певного контенту в мережах.

Для реалізації завдання застосування інформаційно-комунікаційних технологій у позанавчальній проектній діяльності необхідна спеціальна підготовленість викладачів та студентів.

Поставлена мета вирішувалася у вигляді наступних часткових завдань:

1. Вибір діагностичних методик для визначення сформованості вихідних знань та умінь у розробці проектів з громадянського виховання студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

2. Визначення рівнів готовності студентів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічному процесі.

3. Розробка структури та змісту програми щодо підготовки до використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні компетенцій громадянського виховання та патріотизму.

Педагогам було запропоновано розробити та створити соціомережевий проект, який є формою відображення результатів його діяльності. Видавалася інструкція щодо реалізації проекту в соціальній мережі. Далі педагогам було видано рекомендації щодо реалізації проекту у позанавчальній діяльності, що складалася з п'яти положень: сконцентруйте увагу на інтересах аудиторії; розвивайте багатолінійний зв'язок; здійснюйте контроль за обсягом інформації;

дотримуйтесь субординації зі студентами (виступайте в ролі модератора, який не б'ється негативної думки і не «заграє» з учасниками групи), враховуйте принцип розмноження інформації.

Результати проведеної програми узагальнювалися на підсумковому майстер-класі на тему «Формування патріотизму у соціальній мережі». На підсумковій процедурі педагоги презентували презентації розроблених ними проєктів. Безліч питань та жвава дискусія учасників підтверджують безперечну користь представленої програми. Використання цієї методики застосування інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє педагогам проаналізувати свій педагогічний досвід, намітити подальший курс своєї педагогічної діяльності.

Наприкінці програми було проведено підсумкове тестування та опитування щодо оцінки власного ставлення до проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій для формування у студентів компетенцій громадянського виховання та патріотизму. Зазначимо, що результати підсумкової діагностики студентів багато в чому відрізняються від початкової результатів; зокрема, відзначається підвищення рівня мотивації до діяльності з громадянського виховання, досить великий приріст у знаннях про соціомережні технології та засоби, які можна використовувати для формування компетенцій громадянського виховання та патріотизму у студентів.

В результаті послідовного вивчення програми формувалися здатність та готовність здійснювати свою діяльність у різних сферах суспільного життя; готовність до роботи у колективі; здатність самостійно, методично правильно використовувати проєктні методи формування патріотизму студентів, а також сучасні інформаційні технології у процесі громадянського виховання студентів.

Отже, представлена програма підготовки студентів до використання інформаційно-комунікаційних технологій у позанавчальній діяльності на формування компетенцій громадянського виховання та патріотизму показала можливість підвищення компетентностей на вирішення зазначеної проблеми. Проведена робота дозволила сформулювати практикоорієнтовані рекомендації

для реалізації соціомережових проєктів громадянського виховання, включених педагогами коледжу у власну систему виховної діяльності. Вирішення проблеми має значні перспективи як у напрямку розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що застосовуються для громадянського виховання, так і в галузі підвищення рівня готовності викладача до реалізації досліджуваної діяльності.

Ще однією складовою другої організаційно-педагогічної умови громадянського виховання студентів є формування студентського активу для модерації проєктів патріотичної спрямованості у соціальних мережах.

Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді залучення молоді до соціальної практики та її інформування про потенційні можливості саморозвитку, забезпечення підтримки наукової, творчої та підприємницької активності молоді є пріоритетними напрямками [Ошибка!

Источник ссылки не найден.]

Нині громадські об'єднання патріотичної спрямованості функціонують різних рівнях: всеукраїнському, міжрегіональному, регіональному, місцевому, у вищому навчальному закладі.

Особливе місце у вирішенні завдань громадянського виховання молоді займають громадські об'єднання, що функціонують на місцевому рівні: Це патріотичні клуби, волонтерські центри тощо. Ці громадські об'єднання вибудовують із вищими соціальне партнерство з метою вирішення вищевказаних завдань.

Лідери та представники цих громадських об'єднань стають ініціаторами або учасниками громадських та координаційних рад, які реалізують державні та регіональні програми з громадянського виховання. При цьому роль організацій вищої освіти – кадрова, організаційна та методична допомога у підготовці молодіжних лідерів.

Проводяться заходи за участю відомих осіб – представників органів влади, відомих політиків, журналістів, учасників ООС тощо. Додатковою мотивацією для активної студентської молоді є грантова підтримка молодіжних соціально значущих проєктів.

Формування участі студентів у процесі громадянського виховання засобами інформаційно-комунікаційних технологій здійснюється у вищому навчальному закладі у комплексі заходів: майстер-класи, ділові ігри, круглі столи, тренінги, рішення кейсів, виставки-презентації діяльності студентських громадських об'єднань вищого навчального закладу та регіону, зустріч із експертами у галузі молодіжної політики. Це надає можливість залучити студентів до соціально-корисної діяльності, навчитися найсучасніших методів побудови студентського самоврядування, отримати нові компетенції у галузі молодіжної політики, підвищити свій кругозір.

Третя організаційно-педагогічна умова – розробка моделі реалізації інтернет-проектів із громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

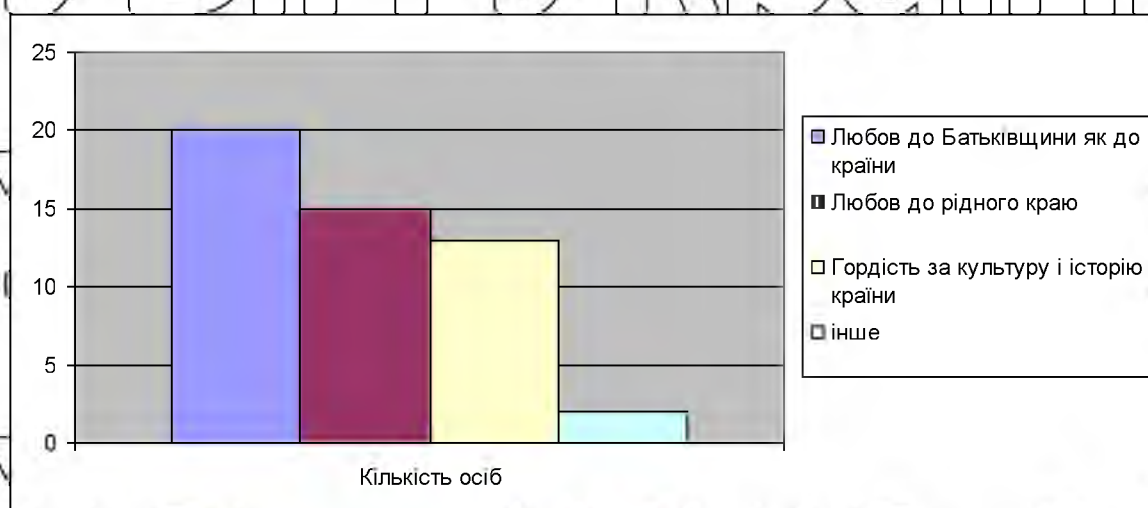
3.2. Результати дослідницької роботи щодо громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Перед тим, як приступити до дослідницької роботи з реалізації проектів громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій, нами було виявлено особливості розуміння викладачами та студентами сутності патріотизму та його проявів, а також факторів та форм, що впливають на становлення самосвідомості студентів як «громадянина-патріота». Підсумкова інформація була використана керівництвом коледжу у роботі з громадянського виховання студентів, а саме у здійсненні першої організаційно-педагогічної умови організації та забезпеченні функціонування інтегративного (адміністративно-управлінського та інформаційно-педагогічного) середовища з формування якостей громадянина-патріота.

Для оцінки створених у вищому навчальному закладі умов громадянського виховання було залучено самих студентів. Як основний метод дослідження, що застосовується для вирішення поставленого дослідницького завдання, було обрано цільове масове опитування. Даний метод застосовний при аналізі

особливостей та факторів, що впливають на прояви патріотизму серед студентів для отримання емпіричної інформації щодо об'єктивних факторів та оцінок, знань та думок респондентів. Істотною особливістю опитування є опосередкований характер взаємодії між дослідником і респондентом. Вибірка проведеного дослідження є цільовою, усередині пропорційною, що враховує характеристики суб'єкта дослідження. Обсяг вибірки становив 50 осіб із цільовою вибірковою сукупністю студентів 1-4 курсів навчання (з них 84% – які навчаються на бюджетній основі, 14,1% із відшкодуванням витрат) і пропорційною за ознакою (іногородні/місцеві студенти).

На малюнку 3.2 представлено розуміння респондентами категорії "Патріотизм".

Малюнок 3.2. Розуміння респондентами категорії «патріотизм».

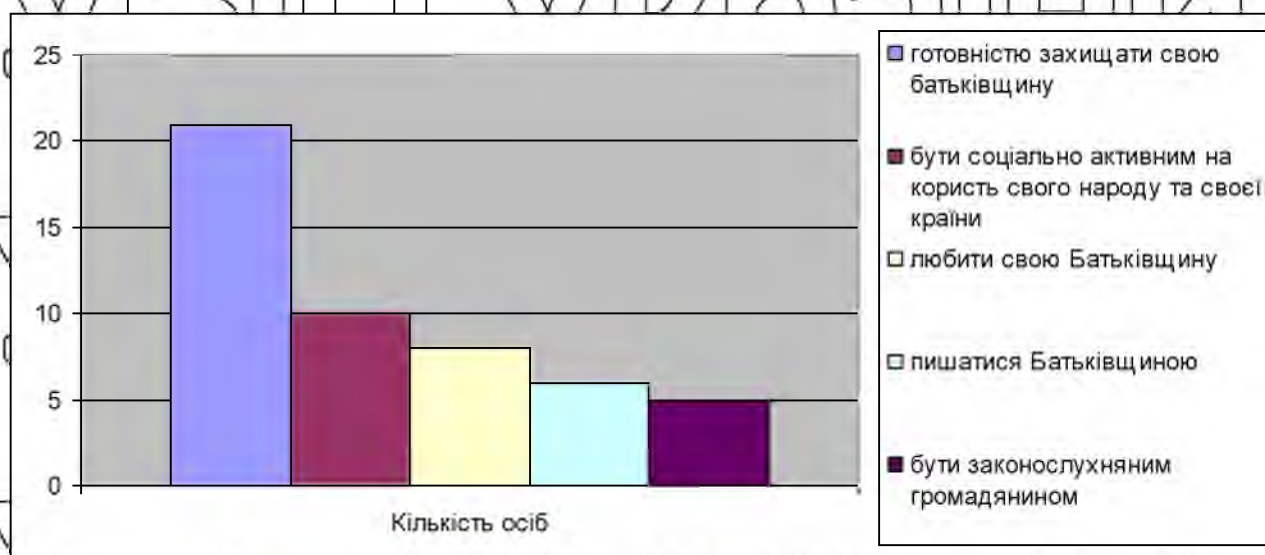
Згідно з отриманими даними, більшість опитаних студентів (20 осіб) визначили для себе поняття "патріотизм" як "любов до Батьківщини як держави".

Варто зазначити, що серед опитаної молоді є й ті, хто визначає «патріотизм» як «любов до рідного краю» – 15 осіб та «гордість за історію та культуру країни» – 13 осіб. «Інше» відзначили 2 респонденти (див. мал. 3.2).

Питання самоідентифікації респондентів як «патріота» допомогло визначити внутрішні поведінкові мотиватори респондентів, які пов'язали поняття «бути патріотом»: по-перше, з «готовністю захищати свою батьківщину» - 21 особа по-друге, «бути соціально активним на користь свого

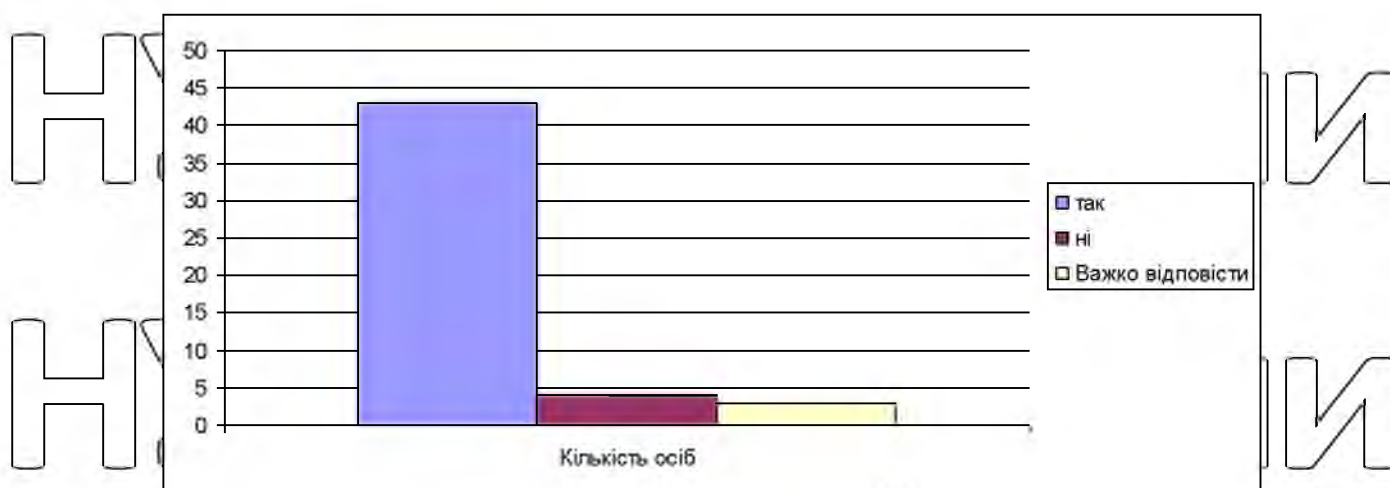
народу та своєї країни» – 10 осіб; по-третє, «любити свою Батьківщину» – 8 осіб; «пишатися Батьківщиною» – 6 осіб; бути законотрухняним громадянином» – 5 осіб. Отримана диференція відповідей демонструє, що сучасне студентство сприймає «патріота» як людину з активною громадянською позицією (див. мал. 3.3).

3.3).

Малюнок 3.3. Розуміння респондентами виразу «бути патріотом»

Наступне питання розкриває соціально-психологічні активатори формування патріотизму сучасної студентської молоді. Виявлено, що переважний відсоток респондентів (43 особи) вважають, що велика історична подія світового масштабу, що проводиться в Україні (наприклад, чемпіонат з футболу), здатна викликати патріотичне почуття. Негативних тверджень або тих, хто сумнівається в ствердній відповіді, практично значно менше – (4 особи, 3 особи, відповідно) (див. малюнок 3.4).

Малюнок 3.4. Розподіл відповідей респондентів питанням: «Чи здатна велика

історична подія світового масштабу, проведена у Україні (Наприклад чемпіонат з футболу), викликати у Вас патріотичне почуття?»

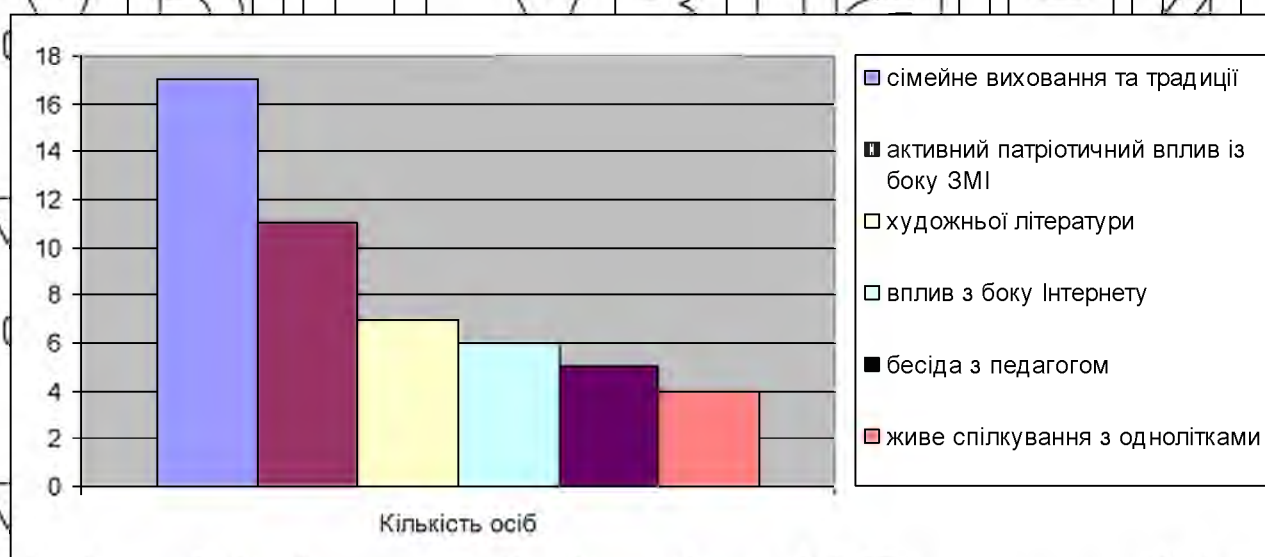
Відомо, що сприйнятливність до патріотичних моральних норм і правил формується агентами первинної та вторинної соціалізації: батьками, найближчим оточенням, друзями тощо. Визначено, що сімейне виховання та

традиції найбільшим чином (17 осіб) здатні вплинути на формування почуття патріотизму; 11 осіб спитаних вказують на активний патріотичний вплив із боку

ЗМІ (газети, журнали, телебачення); 7 осіб – з боку художньої літератури, 6 осіб відзначають вплив з боку Інтернету. Варіанти відповідей «бесіда з педагогом» та

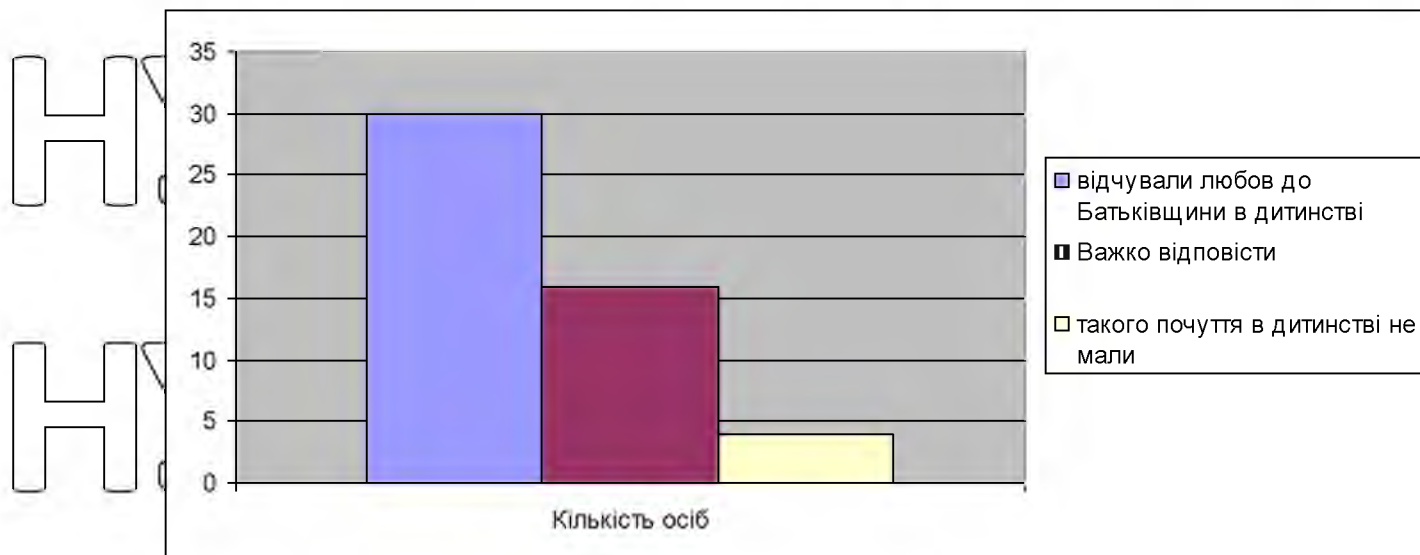
«живе спілкування з однолітками» набрали 5 осіб і 4 особи відповідно (див. малюнок 3.5).

Малюнок 3.5. Фактори, що формують почуття патріотизму студентської молоді

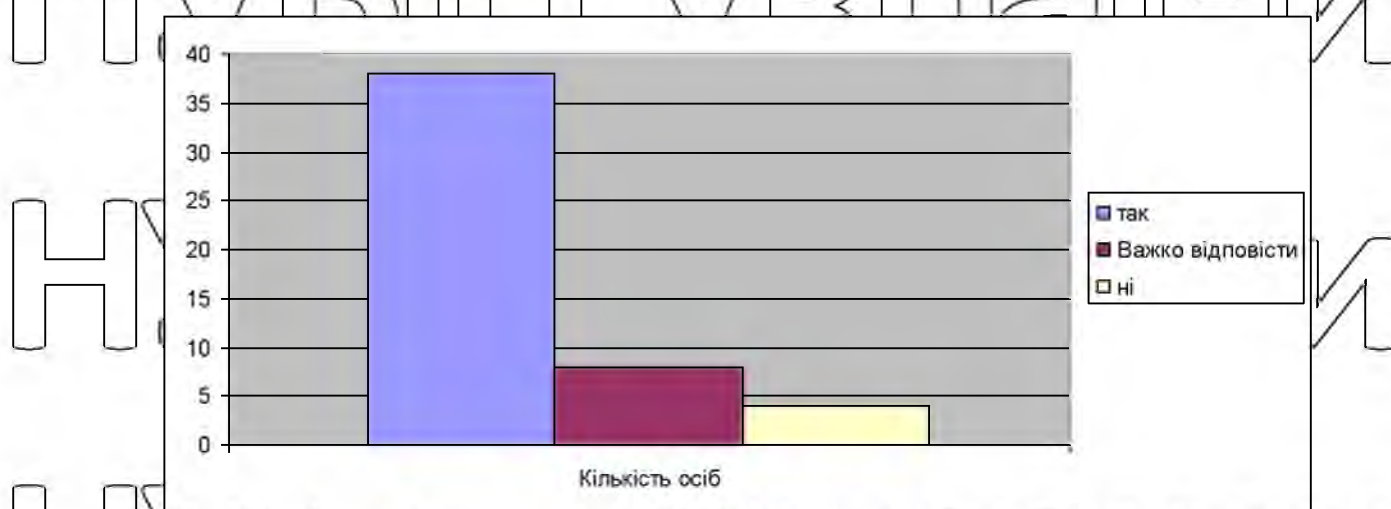
Малюнок 3.5. Фактори, що формують почуття патріотизму студентської молоді

За підсумками аналізу витоків патріотичного світосприйняття респондентів слідє висновок, що більшість (30 осіб) відчували любов до Батьківщини в дитинстві, 15 осіб не змогли ствердно відповісти, і 4 особи такого почуття в дитинстві не мали (малюнок 3.6).

Малюнок 3.6. Розподіл відповідей респондентів питанням: «Чи ви відчували любов до Батьківщини в дитинстві?»

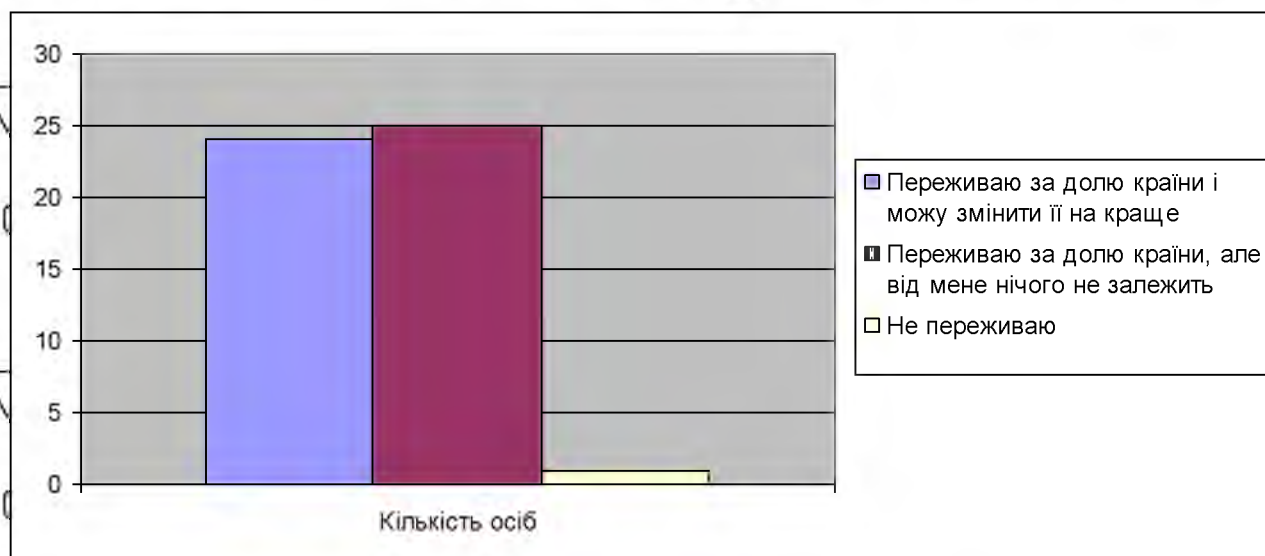
На мал.3.7 показано розподіл відповідей респондентів на питання: «Чи вважаєте себе патріотом Батьківщини зараз?». Розподіл задовільних відповідей детермінує високий відсоток молоді, що ототожнюють себе із «патріотом Батьківщини» сьогодні (38 осіб)

Мал. 3.7. Розподіл відповідей респондентів питанням: «Чи вважаєте себе патріотом Батьківщини зараз?»

Оскільки попереднє питання виявило переважну більшість патріотично налаштованих студентів, які ясно ототожнюють себе з патріотами Батьківщини, настільки законотвірними є дані, отримані при виявленні у респондентів почуття переживання та занепокоєння за майбутнє своєї країни (49 позитивних відповідей).

При цьому одна частина опитаних (25 осіб) визнає, що це незалежні від нього обставини, а 24 особи вважають, що особисто здатні щось змінити на краще (див. мал. 3.8.).

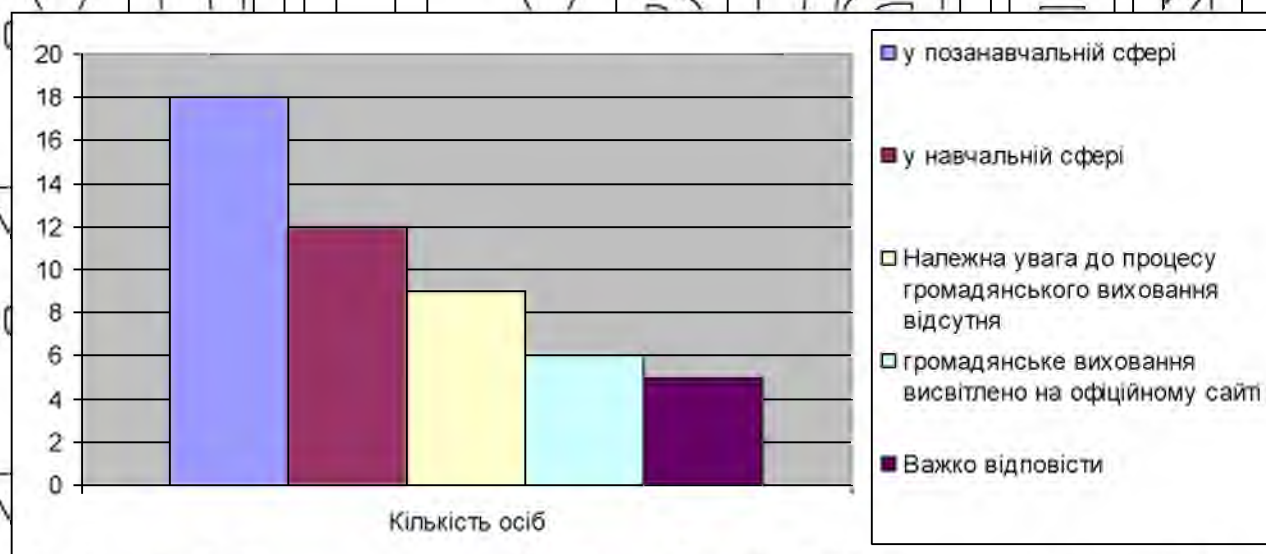
Малюнок 3.8. Найвищий у респондентів почуття переживання та занепокоєння за майбутнє своєї країни

Раніше розглянуто ступінь впливу агентів соціалізації на формування почуттів патріотизму серед студентської молоді. Проте слід зазначити, що вища школа є невід'ємною ланкою громадянського виховання молоді, оскільки за допомогою активних форм може сформувати у студентів почуття обов'язку, громадянського виховання, активувати прояви громадянської свідомості.

Респонденти оцінили рівень громадянського виховання у ВНЗ таким чином: найбільше зазначеному вихованню приділяється увага у позанавчальній сфері (проведення заходів, конкурсів, проектів та ін.) – 18 осіб, а у навчальній сфері – 12 осіб. Належна увага до процесу громадянського виховання відсутня у 9 респондентів; 6 опитаних відзначають регулярне висвітлення питань

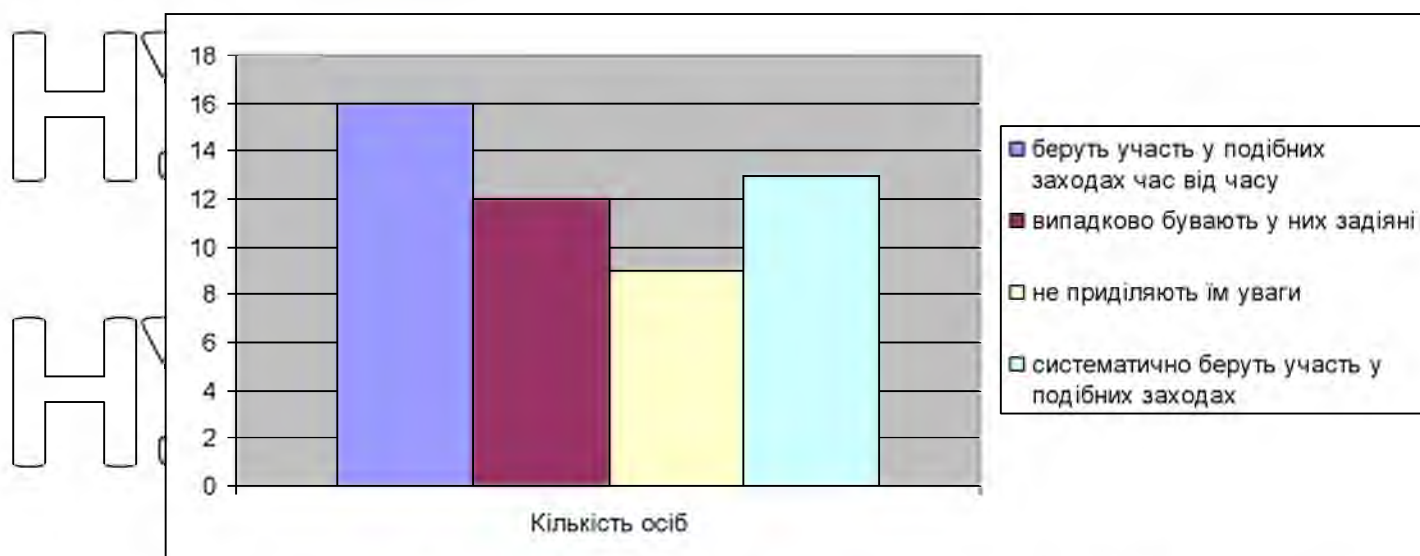
громадянського виховання на офіційному сайті вищого навчального закладу.

Важко з відповісти на запитання 5 опитаних (див. малюнок 3.9).

Малюнок 3.9. Оцінка респондентами рівень громадянського виховання у ВНЗ, % до опитаних респондентів

Активність прояву громадянської позиції студентської молоді виражається частотою їхньої участі у різних заходах вищого навчального закладу патріотичної спрямованості. В результаті опитування виявлено, що в основному студенти беруть участь у подібних заходах час від часу (16 осіб), випадково бувають у них задіяні або не приділяють йому уваги 12 і 9 респондентів, відповідно. Варто звернути увагу на те, що лише 13 осіб серед опитаної студентської молоді беруть систематичну участь у патріотичних заходах, виявляють пізнавальну активність, зацікавленість (див. малюнок 3.10).

Малюнок 3.10. Частота участі респондентів у різних заходах вищого навчального закладу патріотичного спрямування, % до опитаних респондентів

Формування патріотичної пізнавальної активності та громадянської самосвідомості студентської молоді може бути реалізовано у рамках змісту

навчальних дисциплін базового циклу. У поданому опитуванні респондентами

було надано оцінку потенціалу можливих форм громадянського виховання у ВНЗ у рамках змісту навчальних дисциплін «Історія», «Політологія»,

«Суспільствознавство» та інших навчальних дисциплін та факультативів. За

допомогою спеціалізованої шкали, де «1» – абсолютно низький рівень

використання форм громадянського виховання в рамках змісту навчальної

дисципліни, «5» – абсолютно високий рівень використання вищезгаданої форми,

було отримано такі результати (див. таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Оцінка респондентами потенціалу можливих форм громадянського виховання у ВНЗ у рамках змісту навчальних дисциплін, % до опитаних респондентів

Дисципліна	Шкала оцінки				
	1	2	3	4	5
Історія	5,0%	6,3%	11,9%	24,5%	51,3%
Політологія	10,8%	4,5%	22,7%	33,1%	29%

Суспільствознавство	10%	7,8%	16,4%	34,6%	31,2%
Інші навчальні дисципліни і факультативи	10,4%	12,3%	21,6%	32%	23,8%
Середнє значення	9,27%	7,73%	18,15%	31,05%	33,82

З наведених результатів випливає, що переважно студенти (65%) високо оцінюють потенціал громадянського виховання в рамках змісту перерахованих навчальних дисциплін. При цьому потенціал дисципліни «Історія» оцінено найбільше.

Аналогічно було сформовано шкалу оцінки потенціалу форм громадянського виховання у системі реалізації заходів патріотичного характеру серед студентської молоді (див. таблиця 3.2), де «1» – абсолютно низький рівень використання форм громадянського виховання в рамках змісту навчальної дисципліни, «5» – абсолютно високий рівень використання вищезгаданої форми)

Оцінки респондентів розподілилися таким чином.

Більшість студентів (64,7%) дають високу оцінку (на «4» та «5») потенціалу запропонованих авторських заходів, здатних підвищити рівень громадянського виховання студентської молоді у сучасних умовах розвитку суспільства. Проведення заходів щодо збереження історичної пам'яті студенти вважають максимально ефективним у вихованні патріотичних почуттів (55,9%), а також високо оцінюють потенціал інших історико-культурних патріотичних заходів (44,6%). Важливо, що майже третина респондентів (28,3%) визнають використання соціальних мереж та Інтернету для розміщення та обговорення інформації патріотичного характеру.

Таблиця 3.2

Оцінка респондентами потенціалу можливих форм громадянського виховання у ВНЗ у рамках змісту навчальних дисциплін, % до опитаних респондентів

Заходи	Шкала оцінки				
	1	2	3	4	5

Використання соціальних мереж та Інтернету для розміщення та обговорення інформації патріотичного характеру	14,9%	10,8%	21,2%	24,9%	28,3%
Створення у вищому навчальному закладі традицій патріотичного характеру	13,4%	10%	16%	26,4%	34,2%
Проведення заходів щодо збереження історичної пам'яті	3,3%	5,6%	10,4%	24,9%	55,8%
Проведення історико-культурних патріотичних заходів	7,1%	6,3%	16,7%	25,3%	44,6%
Проведення інформаційно-роз'яснювальних заходів з питань патріотизму, громадянського виховання, зовнішньої та внутрішньої політики	12,3%	6,7%	21,9%	29,7%	29,4%
Середнє значення	10,2%	7,88%	17,24%	26,24%	38,46%

Вище було розглянуто ступінь впливу агентів соціалізації на формування почуттів патріотизму серед студентської молоді. При цьому слід зазначити, що вища школа є невід'ємною ланкою громадянського виховання молоді, оскільки за допомогою активних форм може сформувати у студентів почуття обов'язку, громадянського виховання, активувати прояви громадянської свідомості.

На завершення вищевикладеного можна зробити висновок, що дослідження особливостей та факторів формування патріотичної поведінки серед студентської молоді сьогодні актуалізує необхідність методологічних розробок та впровадження на їх основі практичних заходів у вищій школі.

Практична значущість результатів анкетування визначається запропонованими напрямами громадянського виховання у студентському середовищі. Положення та висновки цього опитування, можуть бути враховані та використані у діяльності освітніх установ вищої професійної освіти при розробці цільових програм громадянського виховання студентів. Зокрема, використання технології проєктної діяльності є ефективним у реалізації завдань громадянського виховання студентської молоді, при якій студенти виступають у ролі організаторів та модераторів різних сторінок патріотичної спрямованості у

соціальних мережах через виконання міні-проектів. Дослідження, проведене зі студентами Відокремленого структурного підрозділу «Боярський фаховий коледж НУБІП України», було спрямоване на виявлення соціомережевих механізмів, які формують моральні позиції студентів. Арсенал інформаційно-комунікаційних технологій помітно розширює спектр педагогічних можливостей (виховання на героїчних прикладах, мотивації, візуалізації, популяризація громадських організацій, роз'яснення понять та законів, залучення до проектної діяльності та ін.).

На думку опитаних, такі форми, як дискусії, форуми використовуються недостатньо. Також менш популярні серед широкого кола студентів такі інформаційно-комунікаційні форми, як блогосфера та електронні ЗМІ. У той же час, представляючи всю багатогранність громадянського виховання від історичної та культурологічної освіти до організації власних патріотичних проектів, важливим є індивідуальний підхід педагога у виборі форм та методів впливу на студентів, спираючись на професійні компетенції, громадянську позицію та різноманітність творчих форм.

Наступний етап показує можливості використання інформаційно-комунікаційного інструментарію у громадянському вихованні студентів, а саме – з використання педагогічних методик та прийомів.

Зокрема, дослідницька робота «Ранжування інформаційно-комунікаційного інструментарію за ступенем впливу на молодіжну аудиторію», проведена під нашим керівництвом разом із студентами НУБІП, була спрямована на виявлення соціомережевих механізмів, які формують моральні позиції студентів. Попередньо методом експертних оцінок було визначено найдієвіші прийоми, способи, технології впливу (які об'єднуємо одним словом «механізми»). У разі, якщо j – й експерт оцінює i – й показник у M_{ij} балів ($j = 1, 2, \dots, N$; $i = 1, 2, \dots, n$), то коефіцієнт вагомості i – го показника визначається за формулою: $w_i = M_i / M_s$, де M_i – сума балів, призначена N експертами n показниками, де

$M_i = \sum_{j=1}^N M_{ij}$
 $M_s = \sum_{i=1}^n M_i$

З урахуванням виявлення коефіцієнта вагомості підсумкове ранжування представлено в таблиці 3.3.

Як механізми представлені: хештег, реклама, акція, розіграш, опитування, вікторини, яскраві кольори та оформлення, посилання на інше джерело, гумор (меми, демотиватори тощо), репости.

Таблиця 3.3

Ранжування «механізмів» впливу на соціальних мережах

Ранжовані «механізми»	Коефіцієнт вагомості w
1. вікторини	0,1148
2. посилання/інше джерело	0,1135
3. акція	0,1088
4. репости	0,1075
5. хештег	0,1049
6. гумор (меми, демотиватори тощо)	0,1044
7. реклама	0,0910
8. опитування	0,0878
9. розіграш	0,0871
10. яскраві кольори та оформлення	0,0805

За ступенем впливу на першу позицію студенти поставили вікторини, в яких можуть бути закладені механізми впливу, що виявляються в таких прийомах, як «свої хлопці», за допомогою якого створюється хибне відчуття близькості в якійсь групі, або ефект «разом з усіма», що використовується для інспірації колективних процесів. На друге місце вони поставили «чужорідні посилання», при натисканні на які відбувається перехід на зовсім інші сторінки. Такі посилання можуть призвести до найнесподіваніших деструктивних контентів, здатних травмувати психіку людини. Велике значення для вибору тієї чи іншої сторінки має показник - "найбільша кількість лайків", що набрав потенційно цікаву інформацію, що також піддається штучному приросту.

Студенти зазначають, що «акції» надають позитивний вплив на формування моральних позицій молоді, залучаючи її до культурної та громадської діяльності, допомагати тим, хто цього потребує. У той самий час у

акціях використовуються: «лобіювання», коли створюється ситуація, що спонукає об'єкта до реалізації інтересів суб'єкта, чи «пропаганда», сприяє формуванню у свідомості людей установки прийняття пропагандистської інформації.

Миттєво поділитися інформаційною заміткою, розміщеною в соцмережах, при цьому, не змінюючи її змісту та залишаючи посилання на вихідник – таку можливість дає «репост». Тут досить легко проходить прийом, при застосуванні якого ідеї, конкретні люди, об'єкти сполучаються з характеристиками (позитивними чи негативними залежно від обстановки), що приймаються користувачами без міркувань.

«Хештег» – це ключова фраза чи слово, перед якими ставиться символ # для використання у публікаціях у соціальних мережах. Варто лише зрозуміти їх принцип і навчитися ними користуватися, як хештеги стануть незамінним інструментом залучення аудиторії та популяризації сторінки. Наприклад, «Instagram» та «Twitter» пропонують спектр зручних можливостей щодо продуктивного використання «хештегів».

Середнє значення у ранжируванні студентами (див. таблицю 3.3) займає гумор, який проявляється у соцмережах у вигляді «мемів», «демотиваторів» тощо. Їхнє поширення в мережі може йти на форумах, у блогах, «офісному» розсиланні, рекламі роликів, флеш-ігор, конкурсів.

Як правило, більшості користувачів реклама мало цікава, тому що займає багато місця на сайті і часом занадто заважає сконцентрувати увагу на будь-чому. Але саме завдяки рекламі користувачі переходять з одного сайту на інший, знаходять для себе нові інтереси.

В опитуваннях, завдяки відповідям на спеціально підібрані питання, можна точно сформувати картину інтересів сучасної молоді, їхні моральні підвалини та думки на той чи інший рахунок. Подібне може легко призвести до зміни думки та моральних позицій, переосмислення погляду на світ. В якості мотивації широкого поширення набули розіграші призів – заходи з певними умовами, результатом яких є виграш одним із учасників (або декількома) заздалегідь

оголошеного призу. Більшість опитуваних підтверджують, що, відкриваючи той чи інший сайт, групу, сторінку у мережах, вони звертають увагу на оформлення. Насамперед цікавий колір сайту, наскільки він яскравий і приємний для сприйняття.

Виходячи з отриманих даних, можна дійти до висновку, що на формування моральних позицій студента у соціальних мережах надає найбільш істотний вплив вікторини, посилання, репости, хештеги і мемы.

Ці прийоми «працюють» сильніше за інших, змушуючи привернути увагу користувачів і виділити час (наприклад, участі в шоу, перегляду картинок або прочитання написів на мемах і демотиваторах, переходах за посиланнями), а значить, створюють додатковий інструментарій для громадянського виховання студентів.

Далі нами було поставлено завдання проведення порівняльного аналізу специфіки використання інформаційно-комунікаційних технологій та застосовуваних педагогічних прийомів у віртуальному середовищі.

Як зазначене середовище обрано офіційні сайти всеукраїнських патріотичних організацій, їх представницьких сторінок у соціальних мережах, а також сторінки студентських громадських організацій та груп у мережах на рівні вищого навчального закладу. Порівняння проводилося за трьома аспектами: вплив інформаційно-комунікаційних технологій на аудиторію, використувані педагогічні методики і прийоми, і навіть виявлена специфіка ресурсів.

Проведений аналіз дозволяє зробити наступні висновки:

- офіційні патріотичні сайти мають дуже високе охоплення аудиторії, в першу чергу, завдяки яскравому оформленню, багатому структурованому змісту, широкому використанню педагогічних методик і прийомів, регулярної модерації; водночас завдяки зручному інтерфейсу сайти містять переходи до соціальних мереж «Фейсбук», «Інстаграм», «Ютюб», «Твіттер»;

- відповідні сторінки у соціальних мережах дають додаткові можливості – бачити кількість переглядів, кількість позитивних відгуків, репостів окремих повідомлень; вони демонструють широкі можливості

отримання зворотного зв'язку учасників інтернет-проекту;

- локальні сторінки в соціальних мережах на прикладі вищого навчального закладу підкреслюють адресність виховної діяльності, що проводиться, що є важливою можливістю залучення молоді до вирішення конкретних проблем і завдань, а також формування громадянської позиції молоді;

- виходячи з використовуваного віртуального середовища, масштабу запланованої діяльності та конкретних педагогічних завдань, модератор має можливість варіювати набором інформаційно-комунікаційних технологій впливу на аудиторію та педагогічних методик та прийомів.

Висновки до розділу 3.

У розділі обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації заявленої моделі, які полягають в організації та забезпеченні функціонування інтегративного (адміністративно-управлінського та інформаційно-педагогічного) середовища щодо формування якостей громадянина-патріота; підготовці модераторів інтернет-проектів з числа викладачів та студентського активу; розроблення структурно-функціональної моделі реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Для реалізації завдання застосування у виховній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій необхідна спеціальна підготовленість викладачів та студентів. Наведена програма підготовки студентів «Організація роботи з громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій» показала можливості розвитку громадянського виховання та патріотизму. Проведена робота дозволила сформулювати практикоорієнтовані рекомендації для реалізації соціомережевих проектів громадянського виховання.

Вирішення проблеми має значні перспективи як у напрямі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що застосовуються для громадянського виховання, так і в галузі дослідження мотиваційних, змістовних, операційних компонентів готовності викладача до реалізації даної діяльності.

Студентське самоврядування як специфічний вид діяльності виконує важливу функцію забезпечення соціалізації широкого кола студентів, активно впливаючи на громадянського виховання як учасників громадських організацій, так і життєдіяльність студентівських колективів. З метою організації

громадянського виховання засобами інформаційно-комунікаційних технологій потрібна підготовка студентського активу шляхом організації шкіл активу, профільних змін, семінарів тощо. Велику ефективність у громадянському вихованні студентів показує використання технології проектної діяльності, за якої студенти виступають у ролі організаторів та модераторів різних сторінок

патріотичної спрямованості у соціальних мережах через виконання міні-проектів.

Проведена робота з аналізу діючих сайтів, соціальних мереж, використовуваних технологій, ступеня впливу на студентів дозволили зробити такі висновки:

- офіційні патріотичні сайти мають дуже високе охоплення аудиторії, в першу чергу, завдяки яскравому оформленню, багатому структурованого змісту, широкого використання педагогічних методик та прийомів, регулярної модерації;

- відповідні сторінки у соціальних мережах дають додаткові можливості – бачити кількість переглядів, кількість позитивних відгуків, репостів окремих повідомлень; демонструють широкі можливості отримання зворотного зв'язку молоді;

- локальні сторінки в соціальних мережах на прикладі вищого навчального закладу підкреслюють адресність виховної діяльності, що проводиться, що є важливим напрямом залучення молоді до вирішення конкретних проблем і завдань, формування громадянської позиції молоді;

- виходячи із використовуваного віртуального середовища, масштабу запланованої діяльності та конкретних педагогічних завдань, модератор має можливість варіювати набором інформаційно-комунікаційних технологій впливу на аудиторію та педагогічних методик та прийомів;

формування моральних позицій студента у соціальних мережах надають найбільш істотний вплив вікторини, посидання, репости, хештеги і мемы, створюючи додатковий інструментарій для громадянського виховання студентів.

Аналізуючи результати проведеної роботи, ми сформулювали рекомендації щодо використання інформаційно-комунікаційного інструментарію у громадянському вихованні студентів вищому навчальному закладів.

Розроблено структурно-функціональну модель реалізації інтернет-проектів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій, що містить цільовий, методологічний, змістовний, організаційно-технологічний та оціночно-результативний блоки. Ця модель спирається на сукупність загальних підходів та принципів. Розроблена модель дозволяє виявити компоненти, їх взаємозв'язок та ієрархію аналізованої системи.

Виконання виявлених організаційно-педагогічних умов дозволяє організувати комплекс заходів щодо громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів на новому рівні.

Дослідження особливостей та факторів формування патріотичної поведінки серед студентської молоді сьогодні актуалізує необхідність методологічних розробок та впровадження на їх основі практичних заходів у вищій школі.

Практична значущість результатів анкетування визначається запропонованими напрямами формування патріотизму у студентському середовищі. Зокрема, розроблена авторська анкета дозволяє стати інструментом оцінки ефективності та подальшої корекції нормативно-правового та організаційно-методичного супроводу громадянського виховання студентів.

Положення та висновки цього дослідження можуть бути враховані та використані у діяльності освітніх установ вищої професійної освіти при розробці цільових програм громадянського виховання студентів.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

Протягом останніх років увага до понять «патріотизм», «громадянськість» із боку держави й суспільства неухильно зростає: приймаються державні концепції та програми, реалізуються всеукраїнські та регіональні проекти, створені задля залучення всіх соціальних інститутів на організацію цієї діяльності.

Недостатнє виконання завдань громадянського виховання у структурі виховного процесу у системі вищої освіти тягне у себе деформацію соціалізації молоді, що характеризується переважанням пристосувальницького аспекту, відсутністю трудової мотивації, прогресування ідей індивідуалізму, і навіть морального і політичного байдужості.

Як одне з важливих завдань у галузі громадянського виховання держава вказує інформаційне забезпечення зазначеного виду виховання різних рівнях, створення умов висвітлення подій та явищ патріотичної спрямованості. Немає сумнівів у тому, що ідеологія сучасної молоді формується насамперед інтернетом із можливостями соціальних мереж. Використання цих можливостей для вирішення конкретних виховних завдань, зокрема у громадянському вихованні, є актуальною проблемою.

У даній магістерській роботі ставилася мета: обґрунтувати організаційно-педагогічні умови реалізації інтернет-проектів із громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Для реалізації поставленої мети були сформульовані завдання: виявити сучасний стан громадянського виховання студентів українських вищих навчальних закладів, перспективи розвитку громадянського виховання студентів українських вищих навчальних закладів з урахуванням переваг та ризиків соціальних мереж; суттєві характеристики інтернет-проектів із громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів у соціальних мережах; виховний потенціал соціальних мереж та інформаційно-комунікаційного

інструментарію у реалізації проєктів громадянського виховання студентів вищого навчального закладів;

Під час вирішення поставлених завдань отримано результати.

1. На підставі аналізу наукової літератури, державних програмних документів та нормативно-правових актів виявлено тенденцію розвитку громадянського виховання, що полягає в проєктній реалізації даної сфери діяльності на основі розширення суб'єкт-суб'єктних відносин між педагогом та студентами у віртуальному середовищі.

2. Шляхом аналізу та вивчення вітчизняних та зарубіжних джерел дано визначення «інформаційно-комунікаційних технологій», «інформаційно-комунікаційний інструментарій», «виховний потенціал соціальних мереж», «інтернет-проєкт з громадянського виховання».

3. Виявлено виховний потенціал соціальних мереж та інформаційно-комунікаційного інструментарію у реалізації інтернет-проєктів з громадянського виховання студентів у ВНЗ;

4. Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації інтернет-проєктів з громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій, які полягають в організації та забезпечення функціонування інтегративного (адміністративно-управлінського та інформаційно-педагогічного) середовища щодо формування якостей громадянина-патріота, підготовці модераторів інтернет-проєктів з числа викладачів та студентського активу; розроблення структурно-функціональної моделі реалізації інтернет-проєктів з громадянського виховання студентів вищого навчального закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в ньому доповнено та уточнено низку понять: «інтернет-проєкт з громадянського виховання», «інформаційно-комунікаційні технології», «соціомережеве середовище»; «інформаційно-комунікаційний інструментарій»; "інтернет-проєкт"; "модератор інтернет-проєкту". Виявлено виховний потенціал

соціальних мереж та інформаційно-комунікаційного інструментарію у реалізації проєктів громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі; організаційно-педагогічні умови реалізації інтернет-проєктів з громадянського виховання студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що його результати роблять певний внесок у теорію та методику професійної освіти у сфері громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів, що полягає у збагаченні наявних знань про застосування інформаційно-комунікаційних

технологій у реалізації інтернет-проєктів; розширення інструментарію педагогічних досліджень у сфері використання інтернет-проєктів для формування якостей громадянина-патріота.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що розроблено та реалізовано на практиці структурно-функціональну модель реалізації інтернет-проєктів з громадянського виховання студентів у вищому навчальному закладі засобами інформаційно-комунікаційних технологій; факультатив для студентів магістратури за напрямом «Організація роботи з громадянського виховання студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Школа куратора»;

програми проведення шкільного активу та патріотичних профільних змін; навчально-методичний посібник «Інформаційно-комунікаційні технології у громадянському вихованні студентів вищому навчальному закладів», які можуть бути використані в установах вищої школи при вирішенні цієї проблеми.

На підставі отриманих у ході дослідження теоретичних та емпіричних результатів та їх аналізу ми дійшли таких висновків:

1. Сформоване протиріччя між необхідністю організації виховання якостей патріота у студентів у процесі освітньої діяльності в сучасних інформаційно-комунікативних умовах та неможливістю його здійснення без участі педагогів вимагає свого вирішення. Цьому сприятиме реалізація інтернет-проєктів з громадянського виховання студентів ВНЗ з урахуванням нових інформаційно-комунікативних засобів, а саме соціальних мереж та

інформаційно-комунікаційних технологій.

2. Виявлені у ході проведення дослідження перспективи розвитку громадянського виховання студентів українських вищих навчальних закладів дають можливість використовувати їх при організації системи громадянського виховання у вищій школі.

3. Виявлені та проаналізовані потенціал та ризики соціальних мереж дозволяють врахувати їх при організації проєктної діяльності патріотичної спрямованості у віртуальному середовищі.

4. Обґрунтовані організаційно-педагогічні умови, у тому числі модель реалізації інтернет-проєктів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій, дозволяють організувати комплекс заходів із громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів на новому рівні.

5. Виконане дослідження проблеми реалізації інтернет-проєктів з громадянського виховання студентів вищому навчальному закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій робить певний внесок у розвиток педагогічної практики.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України